

Undersøgelse af anvendelse af erhvervspraktik i folkeskolen

INDHOLD

Undersøgelse af anvendelse af erhvervspraktik i folkeskolen

1	Resumé	5
----------	---------------	----------

2	Indledning	11
2.1	Undersøgelsens formål	11
2.2	Baggrund	12
2.3	Metode og datagrundlag	15
2.4	Læsevejledning	18

3	Tilrettelæggelse og prioritering af erhvervspraktik på skolerne	19
3.1	Andel af elever i erhvervspraktik	19
3.2	Forskellige typer praktikforløb	22
3.3	Tidspunkt og varighed af erhvervspraktik	24
3.4	Ansvar i forbindelse med erhvervspraktik	26
3.5	Vurdering af organisering, kommunalt samarbejde og prioritering af erhvervspraktik	28

4	Skolernes indsatser og lærernes opgaver	31
4.1	Skolers forskellige grad af involvering i erhvervspraktik	32
4.2	Lærere og vejlederes opgaver i relation til erhvervspraktik	34
4.3	Sammenhæng mellem erhvervspraktik og undervisning	43
4.4	Sammenhæng mellem erhvervspraktik og vejledning	45

5	Vurderinger af elevernes udbytte af erhvervspraktik	47
5.1	Generelt udbytte af erhvervspraktik	47

6	Forhold af betydning for velfungerende praktikforløb	52
6.1	Betydningsfulde forhold for elevers udbytte	52

7	Særligt tilrettelagte praktikforløb	59
7.1	Planlægning af – og opfølgning på – særligt tilrettelagte praktikforløb	59
7.2	Elevers udbytte af særligt tilrettelagte praktikforløb	61

	Appendiks A – Litteraturliste	65
--	--------------------------------------	-----------

	Appendiks B – Metodebilag	67
--	----------------------------------	-----------

1 Resumé

Denne undersøgelse kortlægger folkeskolernes prioritering og tilrettelæggelse af erhvervspraktik i 6., 7., 8. og 9. klasse og belyser ledere, lærere og vejlederes oplevelse af elevers udbytte af erhvervspraktik.

Med aftalen *Styrket praksisfaglighed i folkeskolen* fra 2018 blev det aftalt, at alle elever i 8. og 9. klasse fremover skal have ret til at komme i erhvervspraktik af mindst en uges varighed i både 8. og 9. klasse (Regeringen, 2018). Aftalen er efterfølgende udmøntet i konkret lovgivning, der sikrer eleverne retten til at komme i praktik. Skolen fastlægger selv principperne for praktik, og der er derfor forskel på, hvorvidt og hvordan skolerne vælger at understøtte erhvervspraktik. Mens der på nogle skoler fastlægges fælles, kollektive praktikuger for en årgang, er det på andre skoler elevens egen opgave at tage initiativ til erhvervspraktikplads. Herudover blev erhvervspraktikordningen i 2017 udvidet med Trepartsaftalen (Trepartsaftale, 2016), så elever i 6. og 7. klasse ligeledes fik mulighed for at komme i erhvervspraktik. Med ændringerne er der behov for viden om, hvordan mulighederne for erhvervspraktik bliver brugt, og i aftalen *Fra folkeskole til faglært* (Undervisningsministeriet, 2018) er det præciseret, at ”folkeskolernes anvendelse af erhvervspraktik skal følges [...]”

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) har på denne baggrund bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at gennemføre en undersøgelse af folkeskolernes brug af erhvervspraktik. Formålet med undersøgelsen er at bidrage med et vidensgrundlag, der kan medvirke til, at flere elever kommer i udbytterige erhvervspraktikforløb, der kan understøtte et reflekteret ungdomsuddannelsesvalg.

En række af EVA's tidligere undersøgelser (EVA, 2015; EVA, 2018; EVA, 2019) har belyst et elevperspektiv i forhold til udbyttet af erhvervspraktik, hvorfor denne undersøgelse tager udgangspunkt i at opnå mere viden om skolernes arbejde med – og vurdering af – erhvervspraktik. Undersøgelsen er baseret på en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt ledere på folkeskoler samt kvalitative interviews med ledere, lærere og vejledere.

Resultater

Brugen af erhvervspraktik er udbredt på skolerne og opleves af skoleledere som velfungerende

Overordnet set viser spørgeskemaundersøgelsen, at erhvervspraktik er udbredt, særligt i 8. og 9. klasse hvor hhv. 63 % og 55 % af skolelederne angiver, at de anvender erhvervspraktik. 27 % af lederne (svarende til 113 skoler) svarer, at de ikke anvender erhvervspraktik (se tabel 3.1). Det er særligt skoler, der ikke har udskolingsklasser, men kun 0.-6. klassetrin, der svarer, at de ikke anvender erhvervspraktik. Over halvdelen af lederne (56-63 %) på skoler, der anvender erhvervspraktik svarer, at størstedelen af eleverne (61-100 %) kommer i praktik på 8. og 9. klassetrin. Lederne svarer, at det tilsvarende gælder henholdsvis 40 % og 25 % af eleverne i 6. og 7. klasse (se tabel 3.4).

Blandt skolelederne er der en generel tilfredshed med skolernes organisering af arbejdet med erhvervspraktik. Lidt over halvdelen (54 %) af lederne vurderer, at skolens organisering af arbejdet med erhvervspraktik i høj grad er velfungerende. Tilsvarende svarer lidt over en tredjedel (39 %), at det gør sig gældende i nogen grad. De kvalitative resultater viser imidlertid, at der er stor variation i forhold til skolernes prioritering af – og indsatser i forhold til – erhvervspraktik. Samtidig indikerer de kvalitative resultater, at der er forskel på skolernes ambitionsniveau, når det kommer til erhvervspraktik. Det fremgår bl.a. af ledernes beskrivelser af skolernes målsætninger fx ift., om alle elever på en årgang kommer i praktik, samt skolernes forskellige volumen af aktiviteter omkring erhvervspraktik. Derfor er de målestokke, hvorefter man som leder vurderer sin skoles organisering af erhvervspraktik, også relativt forskellige.

Skolerne anvender forskellige typer af praktik

Den kvalitative analyse viser, at skolerne har erfaringer med forskellige typer af praktikforløb for forskellige elevgrupper. Eleverne kan fx være afsted som den eneste hos en virksomhed, i par eller i større grupper. Langt de fleste ledere angiver, at deres elever både i 6./7. klasse (88 %) og i 8./9. klasse (99 %) er afsted en og en på deres praktiksted. Knap en femtedel af lederne (18 %) svarer, at eleverne er afsted i grupper (altså mere end en elev på et praktiksted) for både 6./7. klasse og 8./9. klasse.

Samtidig er der forskel på længden af et praktikforløb, samt hvornår i løbet af skoleåret eleverne er afsted, og om de er afsted flere gange i løbet af deres skolegang. På nogle skoler tilrettelægges erhvervspraktik primært ad hoc og på individuel basis, mens andre skoler har en fast struktur for, hvordan erhvervspraktik forløber og sender fx både hele klasser afsted i praktik samtidig og enkelte elever i praktik. Flere af de interviewede skoler planlægger fælles rammesatte uger for hele årgange.

Praktik, som tilrettelægges for enkelte elever, anvendes af alle de interviewede skoler. Det gælder som regel forskellige former for praktikforløb for elever med særlige behov. Det kan dreje sig om elever, der har behov for støtte i forhold til at træffe et valg om ungdomsuddannelse eller undersøge bestemte fag (afklaringspraktik). Det kan også dreje sig om elever, der er skoletrætte, og hvor praktik understøtter, at skolelivet kan hænge sammen for eleven. Nogle skoler fortæller desuden om ”stjernepraktikker” for elever med særlige interesser. Det er praktik inden for nogle specifikke og særligt populære områder, hvor der kun kan optages et begrænset antal praktikanter.

Forskelligt, hvor meget skoler prioriterer – og involverer sig i – erhvervspraktik

Der er stor forskel på, om de interviewede skoleledere vurderer, at erhvervspraktik er en væsentlig del af skolens arbejde, og på, hvor involverede ledere og lærere er i de forskellige faser af erhvervspraktik. Nogle skoler har få og sporadiske erhvervspraktikker, som elever (og evt. forældre) selv får i stand, og hvor lærerne hverken arbejder meget med forberedelse af eleverne forud for praktik eller med efterfølgende opsamlinger. På disse skoler er eleverne i praktik på forskellige tidspunkter, og ledelserne har typisk ikke klare forventninger til lærerne om, at de skal løse specifikke opgaver (fx omkring opfølgning eller formulering af opgaver i relation til praktikken) i forbindelse med erhvervspraktik. Her er det op til den enkelte lærer at vurdere, hvordan erhvervspraktikken skal afvikles samt hvor meget tid og energi, der skal lægges heri.

Andre skoler har omfattende og mere systematiserede ordninger samt et tydeligt ledelsesmæssigt fokus på erhvervspraktik og en opmærksomhed mod at tilrettelægge sammenhængende forløb. I

disse tilfælde ser lederne en stor værdi af erhvervspraktik, der ses som et vigtigt redskab fx i relation til afklaring og modning af elever, fastholdelse og trivsel i skolen og som led i en samlet strategi for at øge søgningen til erhvervsuddannelserne. Eleverne vil i dette tilfælde typisk være i praktik i en eller flere fælles uger, hvor alle elever på en årgang er i praktik. Samtidig kan elever komme i praktik enkeltvis som supplement til de fælles uger. På disse skoler udtrykker lederne typisk forventninger til, at lærerne involverer sig i elevernes erhvervspraktik, og der afsættes typisk tid hertil.

Før-, under- og efter-aktiviteter er med til at understøtte udbytterige praktikforløb

Halvdelen af de adspurgte ledere (50 %) svarer i spørgeskemaundersøgelsen, at de har en forventning om, at deres lærere i høj grad er involveret i forberedelsen af elevernes praktik. 87 % af lederne svarer, at de forventer, at lærerne taler med eleverne om deres erfaringer fra praktikken, enten fælles i klassen (54 %) eller individuelt (33 %). En relativt mindre del af lederne (27 %) svarer, at de har en forventning om, at lærerne har kontakt med elever, mens de er i praktik.

Når lærere er involveret *før elevernes erhvervspraktik*, viser den kvalitative analyse, at det typisk handler om at informere elever og deres forældre om praktik, at motivere elever til at gøre brug af erhvervspraktik, og hjælpe de elever, der har behov for at finde en praktikplads. Herudover arbejder lærere nogle steder med at forberede eleverne på at skulle i praktik i forhold til, hvad de kan forvente, når de skal ud på en arbejdsplads, og hvad der forventes af dem. Nogle steder får eleverne desuden opgaver, mens de er i praktik, fx spørgsmål, som de skal finde svar på, mens de er i praktik.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at arbejdet med at understøtte erhvervspraktik oftest foregår i form af snakke med elever og forældre om relevansen af erhvervspraktik og derudover ved at hjælpe elever til at indgå erhvervspraktikaftaler. At tale med forældrene om relevansen af erhvervspraktik er den oftest anvendte måde at understøtte erhvervspraktik på for elever i 6. eller 7. klasse (83 %), hvorimod snakke med eleverne er den oftest anvendte metode for elever i 8./9. klasse (91 %).

Når lærere er involveret *under elevernes erhvervspraktik*, viser den kvalitative analyse, at det typisk foregår ved, at en lærer eller vejleder indlægger et besøg, mens eleven er i praktik. Fokus for et besøg er typisk at understøtte elevens trivsel og refleksion over sine erfaringer. Herudover har nogle lærere en opmærksomhed på at gøre sig observationer, som de kan bruge til at vurdere elevernes praksisfaglighed.

Når lærere er involveret *efter elevernes erhvervspraktik*, viser den kvalitative analyse, at det typisk handler om at samle op på elevernes erfaringer med – og refleksioner over – praktikken i klassen eller individuelt. Opsamling kan også foregå ved, at eleverne fx fortæller om deres erfaringer for klassekammerater, forældre eller praktikvirksomheder.

Erhvervspraktik kobles i højere grad til vejledningsaktiviteter end til undervisningen

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at over halvdelen af lederne (62 %) svarer, at man på skolen arbejder på at skabe en sammenhæng mellem erhvervspraktik og øvrige vejledningsaktiviteter for alle elever. 20 % svarer, at dette kun sker for ikke-uddannelsesparate eller skoletrætte elever, mens 12 % angiver, at erhvervspraktik er en særskilt aktivitet uden sammenhæng til øvrige vejledningsaktiviteter.

Det er mindre udbredt, at skolerne har en målsætning om at arbejde med at skabe en sammenhæng mellem erhvervspraktikken og den almene undervisning. Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at knap en femtedel af de adspurgte ledere (18 %) i høj grad har en forventning om, at skolens lærere bruger undervisningstid på at skabe sammenhæng mellem erhvervspraktik og den almindelige undervisning. Godt halvdelen af lederne (52 %) svarer, at de i nogen grad forventer dette, mens en femtedel (20 %) svarer, at de i mindre grad eller slet ikke forventer dette.

Interview med ledere og lærere peger på, at arbejdet med at koble erhvervspraktik til undervisningen kan opleves som en uoverskuelig opgave for lærerne, og at det kræver en ledelsesindsats for at blive en fast praksis i forbindelse med afviklingen af erhvervspraktik.

Elever får forskellige typer udbytte af erhvervspraktik

Undersøgelsen viser, at ledere, lærere og vejledere generelt er positivt stemte over for erhvervspraktik og generelt vurderer, at eleverne får et relevant udbytte heraf. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at knap tre fjerdedele af lederne (73 %) svarer, at erhvervspraktikken i høj grad er et godt redskab til at lære elever om job og arbejdsliv, mens godt halvdelen tilsvarende vurderer, at praktik i høj grad er et godt redskab til at give elever indsigt i hhv. egne styrker (52 %) og egne interesser (51 %).

Det er et gennemgående perspektiv i interviewene, at erhvervspraktik kan give elever relevant viden om, hvad det vil sige at være på en arbejdsplads, herunder hvordan det er hensigtsmæssigt at opføre sig. Erhvervspraktik kan desuden bidrage til elevernes afklaring i forhold til deres fremtidige valg af en ungdomsuddannelse. Det drejer sig både om, at praktik kan af- eller bekræfte eleverne i deres overvejelser, men også om, at praktik kan gøre eleverne nysgerrige på uddannelsesmuligheder og erhverv. Herudover kan erhvervspraktik give eleverne succesoplevelser, der kan motivere dem i forhold til deres skolegang og styrke elevernes selvværd.

Særligt tilrettelagte praktikforløb har potentiale for elever med særlige behov

For elever med særlige behov, som fx ikke trives i skolen eller har faglige udfordringer, gør skolerne i varierende grad brug af særligt tilrettelagte praktikforløb, der kommer i stand i et samarbejde mellem elev, forældre og skoler (og evt. vejledere).

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at knap tre fjerdedele af lederne (72 %), vurderer, at erhvervspraktik i høj grad er et godt redskab i arbejdet med skoletrætte elever eller elever med særlige behov i 8. eller 9. klasse, mens under halvdelen (41 %) vurderer, at det er tilfældet i 6. og 7. klasse. I det konkrete spørgsmål er der spurgt til skoletrætte elever eller elever med særlige behov generelt, og ledernes besvarelser kan således dække elever i særligt tilrettelagte forløb såvel som elever i ordinære praktikker.

Af den kvalitative analyse fremgår det, at særligt tilrettelagte praktikker opleves som et nyttigt redskab, der kan give særligt skoletrætte elever og elever med faglige udfordringer et udbytte i form af øget motivation, en større forståelse af hvorfor det er relevant at gå i skole, en styrket selvtillid og ny energi i skolearbejdet. I nogle tilfælde er en elev i praktik en-to dage om ugen over en længere periode, og her kan praktikken fungere som et middel til at få skolelivet til at hænge sammen for elever, der ellers ikke trives i skolen.

Gode praktikforløb kræver en indsats fra elever, virksomheder, skoler og kommuner

Undersøgelsen peger på en række forhold, der ifølge ledere, lærere og vejledere har betydning for elevernes udbytte af erhvervspraktik. Disse forhold hænger sammen med 1) den enkelte elevs indstilling og indsats, 2) praktikstedets indsats, 3) skolens indsats samt 4) kommunens involvering.

I forhold til *elevernes indstilling og indsats* viser undersøgelsen, at det ifølge ledere og lærere kan mindske elevernes udbytte af erhvervspraktik, hvis de ikke er motiverede for – eller trykke ved – at tage i erhvervspraktik. Realistiske forventninger til praktikken er ligeledes vigtige for elevernes udbytte, da eleverne kan opleve at blive demotiverede, hvis praktikopgavernes karakter ikke er som forventede. Det er desuden lærere og lederes vurdering, at forældre, når de engagerer sig i praktikken, i høj grad kan bidrage til udbytterige praktikforløb for eleven ved at bidrage til at finde praktikplads og understøtte forventningsafstemning.

I forhold til *praktikstedets indsats* er det ifølge ledere og lærere afgørende, at praktikstedet gør en indsats for at skabe et godt praktikforløb for eleverne ved fx at tage godt imod eleven og lave en god introduktion og forberede relevante arbejdsopgaver. Herudover er det en fordel, når der sker en forventningsafstemning mellem elev og praktiksted forud for praktikken.

I forhold til *skolens indsats* kan det ifølge ledere og lærere understøtte elevernes udbytte, når en lærer og/eller en vejleder på skolen er involveret både før, under og efter praktikken. Det fremhæver de skoler, der er tæt involverede i elevernes erhvervspraktik. Samtidigt kan det udfordre skolerne, når praktikker ikke ligger i faste uger, men er spredt i løbet af skoleåret. Både ledere og lærere peger på, at det er besværligt at sikre undervisning til alle elever, hvis de er i praktik på forskellige tidspunkter, og nå omkring det planlagte stof. Både ledere og lærere oplever desuden, at lærerne har travlt og har svært ved at finde tid til at inddrage praktikerfaringer i undervisningen. I forlængelse heraf peger interviews med ledere, lærere og vejledere på, at ledelsesmæssig prioritering af erhvervspraktik er medvirkende til at sikre gode rammer for afviklingen af erhvervspraktikken og dermed understøtte udbytterige praktikforløb for flere elever. Det ses fx, når lærere oplever, at de ikke er alene med opgaven, og at afviklingen af praktikken ikke står og falder med deres initiativ og indsats.

I forhold til *kommunens involvering* vurderer en del af lederne, at det understøtter gode praktikforløb, når kommunen prioriterer erhvervspraktik. Det fremhæver særligt de ledere, der selv arbejder tæt sammen med den kommunale ungeindsats. Det kan være ved, at kommunen har vedtaget målsætninger eller retningslinjer vedrørende afvikling og planlægning af praktik eller ved, at kommunen har forskellige tilbud, som på forskellig vis spiller ind i – og hænger sammen med – erhvervspraktikken. Herudover peger nogle ledere og vejledere på, at det kan styrke praktikforløbene, når kommunens vejledere (KUI-vejledere) samarbejder på tværs af de skoler, de enkeltvis er tilknyttet, bl.a. i forhold til planlægning af erhvervspraktik og brug af netværk og databaser med information om praktikpladser.

Om datagrundlaget

Undersøgelsen bygger på en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse med deltagelse af 414 ledere på folkeskoler med minimum ét klassetrin fra 6.-9. klasse. Der indgår både skoler, der har elever på samtlige klassetrin fra 0.-9. klasse, og skoler, der kun har elever på 0.-6. klassetrin. Der er desuden indsamlet kvalitative interviews på seks folkeskoler: seks interviews med medarbejdere med en lederfunktion og ti interviews blandt lærere og vejledere. De seks skoler er systematisk udvalgt

Resumé

på baggrund af deres spørgeskemabesvarelser med henblik på at sikre spredning i forhold til skolenes arbejde med erhvervspraktik samt i forhold til geografisk spredning og niveauet for søgning til erhvervsuddannelser i kommunen. Spørgeskemadata er indsamlet i oktober-november 2020, og interviewene er gennemført i november 2020-januar 2021. Læs mere om undersøgelsens metode og data i afsnit 2.3.

2 Indledning

Med *Aftale om styrket praksisfaglighed* fra 2018 blev det aftalt, at alle elever i 8. og 9. klasse fremover skal have ret til at komme i erhvervspraktik af mindst en uges varighed i både 8. og 9. klasse¹. Aftalen er efterfølgende udmøntet i konkret lovgivning, der sikrer eleverne retten til at komme i praktik. Skolen fastlægger selv principperne for praktik, og i praksis er der derfor forskel på, hvorvidt og hvordan skolerne vælger at understøtte erhvervspraktik. Mens der på nogle skoler fastlægges fælles kollektive praktikuger for en årgang, er det på andre skoler elevens egen opgave at tage initiativ til erhvervspraktikplads. Herudover blev erhvervspraktikordningen i 2017 udvidet med Trepartsaftalen (Trepartsaftale, 2016), så elever i 6. og 7. klasse ligeledes fik mulighed for at komme i erhvervspraktik.

Der er behov for viden om, hvordan mulighederne for erhvervspraktik bliver brugt. Dette med henblik på, at erhvervspraktik skal være så udbytterig som muligt for de elever, der benytter sig heraf. Aftalen *Fra folkeskole til faglært* (Undervisningsministeriet, 2018) havde blandt andet fokus på erhvervspraktik og erhvervspraktikkens rolle i forhold til at støtte elever mod et ungdomsuddannelsesvalg, og det er i aftalen beskrevet, at ”folkeskolernes anvendelse af erhvervspraktik skal følges [...]”.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) har på den baggrund bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at forestå en undersøgelse af skolernes anvendelse af erhvervspraktik.

2.1 Undersøgelsens formål

Undersøgelsen har til formål at skabe et vidensgrundlag, der kan bidrage til, at flere elever kommer i udbytterige erhvervspraktikforløb, og som kan understøtte et reflekteret uddannelsesvalg. Undersøgelsen belyser folkeskolers praksis i forhold til anvendelse af erhvervspraktik i 6., 7., 8. og 9. klasse med afsæt i følgende undersøgelsesspørgsmål:

1. Hvordan prioriterer og tilrettelægger folkeskolerne overordnet set erhvervspraktik?
2. Hvor stor en andel af eleverne i 6., 7., 8. og 9. klasse kommer i praktik (baseret på skolernes vurdering)?
3. Hvordan arbejder lærere med at tilrettelægge og følge op på elevers erhvervspraktikforløb, og hvordan vurderer de elevernes udbytte?
4. Hvordan involveres elever i planlægning og beslutninger i forbindelse med erhvervspraktik?
5. Hvordan tilrettelægges arbejdet med erhvervspraktik i relation til øvrige udskolings- og vejledningsaktiviteter?

2.2 Baggrund

2.2.1 Lovgrundlag om erhvervspraktik

Alle elever i 8. og 9. klasse har *ret til* at komme i erhvervspraktik¹. Det betyder, at selvom skoleledelsen ikke bakker op om, at en elev kan komme i erhvervspraktik, har eleven stadig ret til det, hvis eleven ønsker det.

Elever ned til 6. klasse har *mulighed for* at komme i erhvervspraktik, men i 6. og 7. klasse er der ikke tale om en ret, og erhvervspraktikken forudsætter derfor, at skolen bakker op om muligheden for praktik². Nedenfor ses en oversigt over forskellige typer praktik i forhold til den lovgivningsmæssige ramme.

Nedenstående tabel 2.1 udfolder lovrammen og formål med forskellige praktiktyper i grundskolen.

TABEL 2.1

Lovrammen for forskellige praktiktyper i grundskolen

Praktiktype	For hvem/hvor mange?	Varighed	Beskrivelse	Formål
Praktik i 6. og 7. klasse (Folkeskoleloven, 2020, § 9, stk. 3 ³)	Praktik for hele klasser ad gangen. Eleverne kan være i praktik alene eller i grupper.	Kortere perioder, fx enkelte dag eller en uge.	Skolens leder kan med inddragelse af KUI tilbyde elever i 6 og 7. klasse, at de i kortere perioder udsendes i praktik i virksomheder og institutioner. For elever i 6. og 7. klasse er det kun muligt at komme i praktik, hvis der arrangeres praktik for <i>hele klassen</i> . Det forudsættes, at der sker en tilrettelæggelse og planlægning af praktikken på en måde, så aktiviteterne indgår i sammenhæng med andre udskolingsaktiviteter.	Indtryk af en arbejdsplads. Det primære formål med erhvervspraktikken er ikke nødvendigvis at afprøve et specifikt erhverv, men at give eleverne et indtryk af, hvordan en arbejdsplads og arbejdsmarkedet fungerer, og at der er forskellige arbejdsfunktioner og uddannelsesbaggrunde på virksomheden.
Praktik i 8. og 9. klasse (Folkeskoleloven, 2020, § 9 stk. 3 ⁴)	Praktik for hele klasser ad gangen. Eleverne kan være	Kortere perioder, fx enkelte dage eller en uge.	Skolens leder kan med inddragelse af KUI tilbyde elever i 8. og 9. klasse, at de i kortere perioder udsendes	Kendskab til arbejdsmarkedet. Erhvervspraktik skal give eleverne en fornem-

¹ Regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti (2018). Styrket praksisfaglighed i folkeskolen. www.regeringen.dk/media/5650/180612-aftale-om-styrket-praksisfaglighed-i-folkeskolen-ny.pdf.

² Lov nr. 706 (2017). Ændring af lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag, lov om erhvervsuddannelser, lov om folkeskolen og forskellige andre love (Lov nr. 706 af 8. juni 2017). www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/706

³ Lov nr. 706 (2017). Ændring af lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag, lov om erhvervsuddannelser, lov om folkeskolen og forskellige andre love (Lov nr. 706 af 8. juni 2017). www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/706

⁴ Lov nr. 209 (2019). Ændring af lov om folkeskolen, lov om friskoler og private grundskoler m.v., lov om efterskoler og frie fagskoler og lov om ungdomsskoler (Lov nr. 209 af 5. marts 2019). www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/209

Praktiktype	For hvem/hvor mange?	Varighed	Beskrivelse	Formål
	i praktik alene eller i grupper.		<p>i praktik i virksomheder og institutioner.</p> <p>Elever i 8. og 9. klasse har krav på at komme i praktik i op til en uge på hvert klassetrin, når skolen ikke arrangerer praktik for hele klassen.</p> <p>Det forudsættes, at der sker en tilrettelæggelse og planlægning af praktikken på en måde, så aktiviteterne indgår i sammenhæng med andre udskolingsaktiviteter.</p>	<p>melse af, hvordan en arbejdsplads fungerer, og at der er forskellige arbejdsfunktioner og uddannelsesbaggrunde i en virksomhed.</p> <p>Mulighed for at teste idéer. Erhvervspraktik giver elever mulighed for at afprøve en ide eller drøm i forhold til uddannelse eller job – eller prøve noget helt nyt - og få erfaring fra virkeligheden.</p> <p>Afklaring. At være i erhvervspraktik kan give inspiration til valg af uddannelse.</p>
Særligt tilrettelagte forløb i 8. og 9. klasse med praktik (Folkeskoleloven, 2020, § 9 stk. 4⁵)	<p>Kun for enkelte elever, der har et særligt behov, fx er skoletrætte, og som vil have gavn af en hverdag, der kombinerer undervisning og praktik.</p> <p>Forløbene kan tilrettelægges individuelt eller for flere elever.</p>	Kortere eller længerevarende praktikforløb.	Skolens leder kan med inddragelse af KUI tilbyde elever i 8. og 9. klasse undervisningsforløb, hvor praktisk og teoretisk indhold bliver kombineret i en undervisning, der kan finde sted på - og uden for skolen. Hverdagen med undervisning sammen med klassen eller uden for skolen kan kombineres med praktik med et uddannelsesperspektiv.	Fastholdelse, afklaring og inspiration til videre uddannelse. Særligt tilrettelagt forløb med praktik (Folkeskoleloven, 2020, § 9, stk. 4) har til formål at bidrage til at fastholde eleven i skolen ved at give en anderledes skoledag i en periode, der kan understøtte, motivere og afklare i forhold til valg af ungdomsuddannelse eller 10. klasse.
Særligt tilrettelagte forløb med praktik (Folkeskoleloven, 2020, § 33, stk. 4 og 5⁶)	<p>For enkelte elever, der er meget skoletrætte eller elever med skolevægring, og som vil have gavn af en hverdag, der kombinerer undervisning og praktik med et uddannelsesperspektiv.</p> <p>Forløbene kan tilrettelægges individuelt eller for flere elever.</p>	Typisk længerevarende praktikforløb.	<p>Efter anmodning fra forældrene kan skolens leder med inddragelse af KUI tilslutte sig, at eleven opfylder undervisningspligten i særligt tilrettelagte forløb, hvor undervisning kombineres med praktik med et uddannelsesperspektiv.</p> <p>Forløbene tilpasses den enkelte ud fra elevens særlige behov.</p> <p>Tilbuddet forudsættes alene givet i de helt særlige tilfælde, hvor det vurderes, at eleven ved at komme i et særligt tilrettelagt forløb med praktik sikres bedre</p>	<p>Personlige og faglige kompetencer. Der skal ved tilrettelæggelsen af de særligt tilrettelagte forløb lægges vægt på, at eleven erhverver basale personlige og faglige kompetencer, der sætter eleven i stand til senere at kunne påbegynde en ungdomsuddannelse eller gå i 10. klasse.</p> <p>Inspiration til uddannelse eller job. Særligt tilrettelagte forløb (Folkeskoleloven, 2020, § 33, stk. 4 og 5) har til formål at give elever, der vil have særligt gavn af det, et tilbud, som kan mo-</p>

⁵ Lov nr. 559 (2006). Ændring af lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv og forskellige andre love og om ophævelse af lov om brobygningsforløb til ungdomsuddannelserne (Lov nr. 559 af 6. juni 2006). www.retsinformation.dk/eli/lta/2007/559

⁶ Lov nr. 559 (2006). Ændring af lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv og forskellige andre love og om ophævelse af lov om brobygningsforløb til ungdomsuddannelserne (Lov nr. 559 af 6. juni 2006). www.retsinformation.dk/eli/lta/2007/559

Praktiktype	For hvem/hvor mange?	Varighed	Beskrivelse	Formål
			fremtidige muligheder for at få en ungdomsuddannelse.	tivere de pågældende elever til at vælge en ungdomsuddannelse eller i 10. klasse. Fastholdelse. Særligt tilrettede forløb kan samtidigt også bidrage til, at eleven fastholdes i uddannelse.

2.2.2 Eksisterende viden om erhvervspraktik

Tidligere EVA-undersøgelser (EVA, 2015, EVA, 2019) har belyst udbytte og udbredelse af erhvervspraktik fra henholdsvis et elev- og lærerperspektiv. Undersøgelserne viser dels, at erhvervspraktik har et væsentligt potentiale i forhold til at kvalificere unges uddannelsesvalg, særligt i forhold til erhvervsuddannelserne, dels at det kræver meget af eleven selv at tilrettelægge, afvikle og reflektere over praktik.

Udbredelse af erhvervspraktik

Undersøgelsen *Skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse* (EVA, 2015) viser på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse blandt lærere, at erhvervspraktik bliver anvendt i forskelligt omfang på landets skoler. 18 % af lærerne svarer, at alle elever i klassen var i praktik i 8. klasse, 27 % svarer, at nogle elever var i praktik i 8. klasse, 51 % svarer, at deres elever ikke var i praktik, mens 5 % ikke har kendskab til det.

I EVA's rapport *Uddannelsesvalg i 9. klasse* (EVA, 2019) belyses unges valgprocesser med afsæt i spørgeskema og kvalitative interviews med unge. Undersøgelsen viser, at 62 % af eleverne har benyttet sig af muligheden for erhvervspraktik i enten 8. eller 9. klasse. Af de kvalitative interviews med unge fremgår det, at det opleves som en udfordring blandt de unge, at de selv skal stå for at finde en praktikplads, noget ikke alle oplever at have ressourcer – eller netværk – til. Derudover er det en barriere for skolerne, hvis alle elever ikke er i praktik, og erhvervspraktikken dermed skal afvikles samtidig med almindelig klasseundervisning eller alternativt i efterårsferien.

Begge beskrevne undersøgelser indikerer, at når erhvervspraktik ikke anvendes af flere, hænger det sammen med det relativt store arbejde, som eleverne mange steder selv forventes at gøre for at tilrettelægge og gennemføre et praktikforløb.

Lærernes arbejde med praktik og elevernes udbytte

EVA's undersøgelser peger på, at skolerne kan gøre mere for at bidrage til, at eleverne kommer i praktik og får udbytte heraf. Rapporten *Skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse* (EVA, 2015) peger fx på, at skolerne i højere grad bør have fokus på at sikre sig, at eleverne får sat ord på de erfaringer og oplevelser, de har fået i erhvervspraktikken, og på denne måde understøtte, at forløbene bidrager til, at eleverne får nye erkendelser vedrørende studie- og erhvervsvalg. Lærerne oplever ikke at have den nødvendige tid hertil i hverdagen.

Undersøgelsen af skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse viser, at 36 % af lærerne bruger undervisningstid på at forberede eleverne til erhvervspraktikken. 49 % af dem bruger tid på, at eleverne kan dele deres erfaringer, og 34 % taler individuelt med eleverne om deres erfaringer efter endt forløb. Undersøgelsens interviewdel indikerer ligeledes, at lærerne i begræn-

set omfang arbejder med forberedelse og efterbearbejdning af elevernes praktikforløb. Elevperspektivet i undersøgelsen peger dog på, at efterbearbejdning af praktikforløb i klassen opleves som meningsfuld.

I rapporten *Uddannelsesvalg i 9. klasse* (EVA, 2019) sættes fokus på de unges oplevelser og vurderinger af erhvervspraktik. En stor del af de unge, der har været i praktik, vurderer, at det bidrager til deres overvejelser om uddannelsesvalg, idet praktik giver viden om forskellige jobs, herunder både jobfunktioner, arbejdsopgaver og et givent arbejdsmiljø. Erhvervspraktik vurderes særligt positivt blandt de unge, der vælger en erhvervsuddannelse. 81 % af de unge, der vælger en erhvervsuddannelse efter 9. klasse, og som har været i praktik, har svaret, at praktikken i høj eller nogen grad har hjulpet dem i deres overvejelser om uddannelse og arbejde. Dette gælder til sammenligning for 63 % af de unge, der vælger en gymnasial uddannelse og henholdsvis 70 % og 72 % af de unge, der vælger at tage 10. klasse på en efterskole eller i ordinær 10. klasse.

Af de kvalitative interviews med unge om deres uddannelsesvalg i 9. klasse fremgår det dog, at ikke alle unge har haft nogle at drøfte oplevelser fra deres praktikforløbet med efterfølgende, og at derfor kun i mindre grad har reflekteret over, hvad de har lært i praktikforløbet, og hvordan de nye erfaringer kan spille ind i deres overvejelser om uddannelse og job.

Fra undersøgelsen *Unge oplevelse af uddannelsesvalg og vejledning i 9. klasse* (EVA, 2018) er der ligeledes resultater fra undersøgelsens interview med unge vedrørende de unges udbytte af praktik. Undersøgelsen viser, at praktik giver de unge mulighed for at prøve deres kompetencer af, og at praktik kan bekræfte de unge i, at de har de kompetencer, der skal til for at varetage et specifikt job. Samtidig fremgår det, at kendskab til et job kan bekræfte de unge i deres tanker om en fremtidig profession, og at praktikken dermed kan være med til at hjælpe den unge i valget af en ungdomsuddannelse. Omvendt kan erhvervspraktik også være med til at udfordre de unge i deres hidtidige forestillinger og overvejelser om job eller uddannelse.

Undersøgelsen af unges oplevelse af uddannelsesvalg og vejledning i 9. klasse fremhæver desuden, at erhvervspraktik ofte er en aktivitet, der sker på den unges initiativ, og er noget, man aktivt selv skal opsøge og planlægge. Det betyder, at det ikke er alle unge, der kommer i praktik. Samtidigt betyder det, at de unge får trænet deres selvstændighed ved at få øvelse i at kontakte virksomheder.

2.3 Metode og datagrundlag

Undersøgelsen af folkeskolernes anvendelse af erhvervspraktik tager udgangspunkt i de tidligere undersøgelser på området og bidrager med ny viden på baggrund af:

1. Spørgeskemaundersøgelse blandt en repræsentativ gruppe af skoleledere
2. Seks kvalitative telefoninterviews med ledere
3. Ti kvalitative telefoninterviews med lærere og vejledere.

I det følgende udfoldes de metodiske elementer i designet.

2.3.1 Spørgeskemaundersøgelse blandt ledere på folkeskoler

EVA har i efteråret 2020 gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt ledere på folkeskoler med minimum ét klassetrin fra 6.-9. klasse⁷, dvs. der både indgår folkeskoler, der ikke har udskolingsklasser og skoler, der har samtlige klassetrin. Spørgeskemaet er udviklet og pilottestet af EVA. Spørgeskemadataene er indsamlet af Epinion.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen er at give bred viden om, hvordan erhvervspraktik tilrettelægges på skolerne, samt hvordan praktikken prioriteres på skolerne og ses i sammenhæng med de generelle vejledningsaktiviteter. Herudover er formålet med spørgeskemaet at få skolernes vurdering af, hvor stor en andel af eleverne i 6., 7., 8. og 9. klasse, der kommer i erhvervspraktik. Det skal bemærkes, at vurderingerne af andel af elever i praktik er baseret på et skøn fra respondenternes side. Det skyldes, at skolerne ikke er forpligtet til at indberette hvor mange elever, der kommer i praktik, og derfor kan skolerne have forskellige praksisser for at opgøre andelen af elever, der kommer i praktik, hvorved der ikke er et tilfredsstillende udgangspunkt for at etablere en samlet opgørelse af høj kvalitet.

Epinion har efter aftale med EVA udtrukket en repræsentativ stikprøve på 800 skoler fra institutionsregisteret.⁸ Spørgeskemaerne er udsendt elektronisk, og links er blevet sendt til skolens hoved-e-mailadresse med en anmodning om, at mailen sendes til den leder på skolen, der har bedst indsigt i skolens arbejde med erhvervspraktik. Efter udsendelsen har Epinion udsendt to e-mailpåmindelser til skoler, som ikke havde besvaret skemaet. EVA har herefter gennemført telefoniske påmindelser blandt skoler, der ikke havde besvaret spørgeskemaet.

Der er opnået 414 hele besvarelser, hvilket giver en svarprocent på 52 %.⁹ De 414 besvarelser udgør analyseudvalget, som resultaterne i denne rapport bygger på. Det er blevet testet, om analyseudvalget udgør et repræsentativt udsnit af populationen, som består af folkeskoler med elever på minimum ét klassetrin fra 6.-9. klasse. En χ^2 -test viser, at der ved et signifikansniveau på 0,05 ikke er en signifikant forskel mellem analyseudvalget og populationen i forhold til hverken skolestørrelse, karaktergennemsnit, region eller herkomst. Analyseudvalget er således repræsentativt på de undersøgte parametre.

2.3.2 Kvalitativ interviewundersøgelse

Der er gennemført interviews med ledere, lærere og vejledere fra seks skoler. Interviewene er foregået over telefon som semistrukturerede interviews. De seks skoler er udvalgt med udgangspunkt i den gennemførte spørgeskemaundersøgelse med henblik på at opnå spredning i forhold til parametre, som antages at have betydning for skolens brug af erhvervspraktik:

- Geografisk beliggenhed
- Søgning til erhvervsuddannelser i kommunen
- Skolens prioritering af erhvervspraktik
- Skolens vurdering af erhvervspraktik som redskab

⁷ Tallene er hentet via Excel-adgang på uddannelsesstatistik.dk og koblet til Institutionsregisteret via institutionsnummeret af Epinion.

⁸ Udtrækket er hentet fra www.uvm.dk/institutioner-og-drift/institutionsregisteret af Epinion.

⁹ I opgørelsen er fraregnet fem skoler, der har oplyst, at de ikke er i målgruppen, fordi de ikke har elever på 6.-9. klassetrin. Opgørelsen er lavet af Epinion.

- Om der gøres brug af erhvervspraktik i 6. eller 7. klasse.

I lederinterviewene deltog den leder, som havde besvaret spørgeskemaet for skolen. I et enkelt lederinterview deltog der ud over lederen en vejleder, der var tæt involveret i skolens tilrettelæggelse af erhvervspraktik.

Udvælgelsen af lærere og vejledere er foregået i samarbejde med skolens leder. På alle skoler er der lagt op til interviews med to lærere. I de tilfælde hvor en vejleder er tæt involveret i erhvervspraktik på skolen, er der lagt op til at supplere med et interview med en vejleder eller erstatte dette med et lærerinterview. På en af de seks interviewede skoler blev lærerinterviews aflyst, da ledelsen prioriterede at skåne deres lærere grundet travlhed pga. COVID-19, mens en anden skole kun kunne finde tid til et lærerinterview.

Der er sikret spredning i forhold til hvilket klassetrin, lærerne underviser på, med særlig vægt på lærere i 8. og 9. klasse, da der her er størst anvendelse af erhvervspraktik. Der er desuden rekrutteret lærere, der underviser i henholdsvis 6. og 7. klasse, så også erhvervspraktik i disse klassetrin er belyst fra et lærerperspektiv.

Lederinterviews er gennemført i november-december 2020, og lærerinterviews og interviews med vejledere er gennemført i december 2020-januar 2021.

Tabel 2.2 viser et overblik over deltagende ledere, lærere og vejleder fordelt efter skole.

TABEL 2.2

Overblik over interviews fordelt på skole

Skole	Deltagende leder	Deltagende lærere og vejledere	Region	Klassetrin med erhvervspraktik
A	Afdelingsleder	Ingen interviews	Sjælland	8.-9. klasse
B	Souschef	To lærere	Hovedstaden	8.-9. klasse
C	Faglig leder	En lærer	Hovedstaden	8.-9. klasse
D	Souschef	En lærer og en vejleder	Syddanmark	7.-9. klasse
E	Skoleleder	To lærere og en vejleder	Nordjylland	6.-9. klasse
F	Pædagogisk leder	En lærer og en vejleder	Midtjylland	7.-9. klasse

Fokus for telefoninterview med ledere

Formålet med lederinterviewene er at få nuanceret viden om skolernes konkrete tilrettelæggelse af erhvervspraktik og prioriteringer i denne forbindelse. Interviewene fokuserer på hvilke opgaver, medarbejderne varetager i forbindelse med erhvervspraktik, hvilken rolle erhvervspraktikken spiller ift. andre vejledningsaktiviteter, samt om man på skolerne arbejder med at opfordre særligt nogle elevgrupper til at deltage i erhvervspraktik. Interviewene fokuserer desuden på, hvordan skolen prioriterer erhvervspraktik, og hvordan der samarbejdes med den kommunale ungeindsats (KUI). Derudover fokuserer interviewene på ledernes oplevelser af, hvad der fremmer og hæmmer skolens arbejde med erhvervspraktik.

Fokus for telefoninterviews med lærere og vejledere

Formålet med interviewene med lærere og vejledere er at få viden om, hvordan og i hvilket omfang lærerne og vejlederne helt konkret arbejder med erhvervspraktik i klasserne, samt den sammenhæng de oplever til øvrige udskolings- og vejledningsaktiviteter. Interviewene fokuserer på, hvordan der konkret arbejdes med forberedelse af elever til erhvervspraktik, eventuelle besøgsbesøgens eleverne er i praktik og opsamling efter endt forløb. Interviewene fokuserer samtidig på lærernes vurdering af elevernes udbytte af erhvervspraktikken, samt på hvad der hhv. fremmer og hæmmer skolens arbejde med erhvervspraktik.

I rapporten bruges betegnelsen ”vejledere”. Dette henviser til vejlederne fra den kommunale ungdomsindsats, KUI, som er knyttet til kommunens skoler (tidligere lå opgaven hos særskilte UU-vejledningscentre).

2.4 Læsevejledning

Kapitel 3 fokuserer på folkeskolernes tilrettelæggelse af erhvervspraktik. Kapitlet indeholder en kortlægning af brugen af erhvervspraktik på 6., 7., 8. og 9. klassetrin. Derudover fokuserer kapitlet på skolernes brug af forskellige typer praktikforløb.

Kapitel 4 sætter fokus på skolernes indsats og lærernes opgaver i forbindelse med erhvervspraktik, samt på hvordan skolerne konkret arbejder med erhvervspraktik.

Kapitel 5 har fokus på vurderinger af elevernes udbytte af erhvervspraktik.

Kapitel 6 har fokus på, hvad der henholdsvis fremmer og hæmmer udbytterige erhvervspraktikforløb.

Endelig fokuserer kapitel 7 på brugen af erhvervspraktik til elever med særlige behov, herunder hvordan særligt tilrettelagte erhvervspraktikker på nogle skoler bruges som redskab især til skoletrætte elever og elever med faglige udfordringer.

Da erhvervspraktikområdet er komplekst, har Børne- og Undervisningsministeriet bistået EVA i forhold til fortolkning af – og henvisninger til lovgivning og paragraffer i nærværende rapport.

3 Tilrettelæggelse og prioritering af erhvervspraktik på skolerne

I dette kapitel beskrives skolernes tilrettelæggelse af erhvervspraktik.

Kapitlet viser, at erhvervspraktik er mest udbredt i 8. og 9. klasse, og at langt de fleste af de adspurgte ledere, som har udskolingsspor, sender deres elever i praktik en eller flere gange i løbet af 6.-9. klasse. Det fremgår, at skolelederne i højere grad understøtter, at eleverne kommer i erhvervspraktik i 8./9. klasse end i 6./7. klasse. Desuden fremgår det, at praktik af fem dages varighed især er udbredt blandt 8./9. klasserne, mens praktik af en til fire dages varighed især er udbredt i 6./7. klasserne.

Kapitlet viser desuden, at der er stor forskel på hvor systematiseret, der arbejdes med erhvervspraktik. Nogle skoler har få og sporadiske erhvervspraktikker, som eleverne selv sørger for at få i stand, og hvor lærerne hverken arbejder meget med forberedelse af eleverne forud for praktik eller en efterfølgende opsamling. Andre skoler har omfattende og systematiserede ordninger samt et stort fokus på at tilrettelægge sammenhængende forløb med forberedelse, opgaver undervejs og opsamling.

I forhold til hvilke aktører, der har det primære ansvar for erhvervspraktik på skolerne, viser undersøgelsen, at over halvdelen af de adspurgte ledere angiver, at arbejdet med erhvervspraktik er et fælles ansvar for skolen og den kommunale ungeindsats (tidligere lå opgaven hos særskilte UU-vejledningscentre). Størstedelen af lederne vurderer desuden, at deres samarbejde med den kommunale ungeindsats om erhvervspraktik er velfungerende.

Undersøgelsen viser desuden, at størstedelen af lederne vurderer, at skolens organisering af arbejdet med erhvervspraktik fungerer efter hensigten. Lederne vurderer organiseringen af erhvervspraktik forskelligt, alt efter om der eksisterer kommunale retningslinjer for tilrettelæggelse af erhvervspraktik. Der er en sammenhæng mellem ledernes vurdering og tilstedeværelsen af kommunale retningslinjer, der tyder på, at tilstedeværelsen af kommunale retningslinjer understøtter et velfungerende arbejde med erhvervspraktik på skolerne.

I forhold til udvikling i skolernes prioritering af erhvervspraktik viser undersøgelsen, at halvdelen af lederne vurderer, at man på skolen hverken har ned- eller opprioriteret erhvervspraktik de seneste fem år, mens en tredjedel vurderer, at der er sket en opprioritering.

3.1 Andel af elever i erhvervspraktik

Undersøgelsen viser, at skolerne har størst erfaring med at anvende erhvervspraktik på de ældste klassetrin, dvs. 8. og 9. klasse. Dette fremgår af tabel 3.1 herunder. Over halvdelen (63 %) af lederne angiver, at de har anvendt erhvervspraktik på 9. klassetrin. 55 % svarer det samme for 8. klassetrin.

Kun 12 % har erfaring med at anvende erhvervspraktik i 7. klasse, og en meget lille andel (2 %) har anvendt erhvervspraktik i 6. klasse.

Endvidere har lidt mere end en fjerdedel (27 %) ikke nogen erfaring med erhvervspraktik på klassetrinene fra 6.-9. klasse.

TABEL 3.1

På hvilket klassetrin har I erfaring med at anvende erhvervspraktik på skolen (n = 414)

	Antal	Procent
6. klasse	10	2%
7. klasse	51	12%
8. klasse	228	55%
9. klasse	262	63%
Vi har ingen erfaring med anvendelse af erhvervspraktik på ovenstående klassetrin	113	27%
Total	664	160%

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet som et multiple-choice-spørgsmål, hvorfor procenterne summer til mere end 100 %. Lederne er kun blevet spurgt til de klassetrin, de har svaret, at der er på skolen.

Hvis man ser på, hvad der karakteriserer den gruppe af ledere (27 %), som angiver, at de ikke har erfaring med erhvervspraktik på 6.-9. klassetrin, har stort set alle skolerne 6. klasser (96 %), mens relativt få ledere, der svarer, at skolen ikke anvender erhvervspraktik (7-9 %), svarer, at de har 7.-9. klassetrin på skolen. Det fremgår af tabel 3.2 nedenfor. Blandt de skoler, der ikke har erfaring med erhvervspraktik, er der altså en del skoler uden udskolingstrin.

TABEL 3.2

Andelen af skoler uden erfaring med erhvervspraktik, der har følgende klassetrin (n = 113)

	Klassetrin	Procent
Klassetrin på skoler, der ikke har erfaring med erhvervspraktik i 6.-9. klasse	6. klasse	96 %
	7. klasse	7 %
	8. klasse	9 %
	9. klasse	7 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Tabellen inkluderer kun ledere, der har svaret, at de ikke har erfaring med anvendelse af erhvervspraktik på 6.-9. klassetrin på skolen. Lederne er kun blevet spurgt til de klassetrin, de har svaret, at der er på skolen.

De ledere (27 %), som svarer, at de ikke har erfaring med at anvende erhvervspraktik, er overvejende ledere på skoler i Region Midtjylland og Region Syddanmark. Omkring en tredjedel (35 %) af

disse er ledere på skoler i Midtjylland, og en anden tredjedel (33 %) er det på skoler i Region Syddanmark. Kun en lille andel (9 %) af de ledere, der angiver ikke at have erhvervspraktik, kommer fra skoler i Region Hovedstaden. Det fremgår af tabel 3.3 nedenfor.

TABEL 3.3

Andelen af skoler uden erfaring med erhvervspraktik, fordelt efter region (n = 113)

Region	Procent
Region Hovedstaden	6 %
Region Midtjylland	41 %
Region Nordjylland	14 %
Region Sjælland	12 %
Region Syddanmark	27 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Tabellen inkluderer kun ledere, der er svaret, at de ikke har erfaring med anvendelse af erhvervspraktik på 6.-9. klassetrin på skolen.

Det er langt mere udbredt, at eleverne kommer i erhvervspraktik i 8. og 9. klasse, sammenlignet med 6. og 7. klasse. Det fremgår af tabel 3.4 nedenfor. Flere ledere peger på, at der er udfordringer forbundet med erhvervspraktik i 6. klasse, da eleverne er for unge til at udføre ret meget arbejde jf. arbejdsmiljøloven (Arbejdstilsynet, 2018).

I 6. og 7. klasse er det oftest kun en mindre andel af eleverne, som kommer i erhvervspraktik. Hhv. 50 % og 69 % af lederne vurderer, at færre end 30 % af eleverne i hhv. 6. og 7. klasse kommer i erhvervspraktik. En forholdsvis stor andel (40 %) af lederne angiver dog, at 61-100 % af eleverne i 6. klasse kommer i erhvervspraktik, hvilket indikerer, at eleverne også i nogle tilfælde er afsted i en større gruppe af gangen. 25 % af lederne svarer det samme om eleverne i 7. klasse.

For elever i 6. og 7. klasse er det jf. den gældende lovgivning kun muligt at komme i praktik, hvis der arrangeres praktik for *hele klassen*. Det fremgår af Folkeskoleloven (Folkeskoleloven, 2020, § 9 stk. 3 2020). Lederne svar kan hænge sammen med, at nogle ledere forstår begrebet erhvervspraktik i en meget bred forstand og opfatter fx virksomhedsbesøg som praktik (som der fx fremgår eksempler på i åbne svarfelter i spørgeskemaundersøgelsen og telefoninterview med ledere). Det er altså muligt, at nogle ledere også tænker på typer aktiviteter, der ikke lovgivningsmæssigt er at betegne som erhvervspraktik. Det er også muligt, at nogle skoler har enkelte klasser på 6. og 7. klassetrin i praktik, hvor de andre klasser på årgangene ikke har praktik.

I 8. og 9. klasse kommer en relativt større del af eleverne i praktik. Hhv. 56 % og 63 % af lederne vurderer, at over 60 % af eleverne kommer i erhvervspraktik i 8. og 9. klasse. Kun 31 % og 21 % af lederne vurderer, at færre end 30 % af eleverne kommer i erhvervspraktik i 8. og 9. klasse.

TABEL 3.4

Hvor stor en andel af eleverne på nedenstående klassetrin vurderer du, almindeligvis kommer i erhvervspraktik af kortere eller længere varighed i løbet af et skoleår på jeres skole (dvs. før COVID-19)?

	0-30 %	31-60 %	61-100 %	Det har jeg ikke indblik i	Total
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
Elever i 6. klasse (n = 10)	50	0	40	10	100
Elever i 7. klasse (n = 51)	69	2	25	4	100
Elever i 8. klasse (n = 229)	31	7	56	5	100
Elever i 9. klasse (n = 262)	21	11	63	5	100

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler for de klassetrin, som de har angivet, at de har erfaring med erhvervspraktik på.

Selvom ovenstående tal ikke kan sammenlignes direkte med tal fra spørgeskemaer, der baserer sig på besvarelser fra lærere eller elever, svarer 62 % af elever i en undersøgelse om elevers uddannelsesvalg, at de har benyttet sig af erhvervspraktik i 8. eller 9. klasse (EVA, 2019). I undersøgelsen *Skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse* (EVA, 2015) svarer 18 % af de adspurgte lærere, at alle elever i klassen var i praktik i 8. klasse, 27 % svarer, at nogle elever var i praktik i 8. klasse, 51 % svarer, at deres elever ikke var i praktik, mens 5 % ikke har kendskab til det.

Det tegner, ligesom indeværende undersøgelse, et billede af, at selvom erhvervspraktik benyttes af mange, er der også en relativt stor gruppe skoler og elever, der ikke gør brug af denne mulighed, hvilket kan hænge sammen med, at ikke alle skoler arbejder lige aktivt med at informere om – og benytte sig af – de forskellige praktikmuligheder, som eksisterer jf. tabel 2.1.

3.2 Forskellige typer praktikforløb

Skolerne har erfaringer med forskellige typer af praktikforløb, som tjener specifikke formål og passer til forskellige elevgrupper. Eleverne kan fx være afsted alene, i par eller i grupper. Samtidig er der forskel på længden af et forløb, samt hvornår i løbet af skoleåret eleverne er afsted, og om de er afsted flere gange i løbet af deres skolegang. Nogle skoler tilrettelægger primært erhvervspraktik ad hoc og på individuel basis, mens andre skoler har en fast struktur for, hvordan erhvervspraktik forløber og sender både hele klasser og individuelle elever i praktik.

3.2.1 Rammesatte praktikforløb for hele årgange

Flere af de interviewede skoler planlægger fælles rammesatte uger for hele årgange. Nogle skoler har en praktikuge, som ofte ligger i 8. eller 9. klasse, mens andre skoler har flere fastlagte praktikker. En skole har fx et kollektivt praktikforløb for hele 7. årgang, som skolen arrangerer i samarbejde med en KL og lærerforeningen og en række lokale virksomheder samt en såkaldt forældrepraktik i 8. klasse, hvor eleverne trækker på forældrenes netværk. Herudover er der en skole, hvor man på forsøgsbasis arbejder med, at skolens 6. klasser kommer i praktik af to dages varighed fx på deres forældres arbejdspladser eller nære familiemedlemmer. Forløbet understøttes af tæt lærerkontakt.

3.2.2 Praktik for enkelte elever

Praktik, som tilrettelægges for enkelte elever, anvendes af alle de interviewede skoler. Det gælder som regel fx forskellige former for praktikforløb for elever med særlige behov (se mere i kapitel 6). Det kan dreje sig om behov i forhold til at træffe et valg af ungdomsuddannelse eller undersøge bestemte fag (afklaringspraktik), og det kan knytte sig til et behov for at få skolelivet til at hænge sammen fx for skoletrætte elever. Sådanne praktikker foregår som regel ved, at eleven er i praktik uden for skolen, men kan også foregå internt på skolen, hvor eleven så er i praktik fx hos skolens pedel, i kantinen eller skolens SFO (Skolefritidsordning).

Praktik for enkelte elever kan også omfatte praktik for elever med særlige interesser, som på eget initiativ arrangerer praktik i fx en specifik virksomhed eller branche, som eleven gerne vil afprøve. Disse elever beskrives af lærere og/eller vejledere som nogle, der ofte er fagligt stærke.

Stjernepraktik

Nogle skoler fortæller om "stjernepraktikker" for elever med særlige interesser. Det er praktik inden for nogle specifikke og særligt populære områder, hvor der kun kan tages et begrænset antal praktikanter ind, som fx i politi, forsvar, brandvæsen, zoologisk have eller hospitaler. Disse praktiksteder tager oftest kun 9. klassespraktikanter ind. På en skole fortæller vejlederen, at hun orienterer om stjernepraktik i starten af skoleåret, hvorefter eleverne kan give besked til vejlederen, hvis de er interesserede. Hvis vejlederen vurderer, at eleven er kvalificeret, kan vedkommende få muligheden efter en lodtrækning, som gennemføres af skolens administration. Vejlederen fortæller, at stjernepraktikker ikke er "oplevelsespraktikker", men ses som praktik, der har til hensigt at understøtte elevernes uddannelsesvalg.

3.2.3 Gruppevis eller individuel praktik

Undersøgelsen viser, at individuel praktik er en mere udbredt type praktik end praktik i grupper, hvor eleverne er afsted på samme praktiksted i grupper. Individuel praktik skal forstås som det, at eleverne er afsted på hver deres praktiksted. Hele 99 % af ledere på skoler, der gør brug af erhvervspraktik i 8./9. klasse, svarer, at skolen gør brug af individuel praktik. Tilsvarende svarer 88 % af ledere på skoler, der gør brug af erhvervspraktik i 6./7. klasse, at skolen gør brug af individuel praktik.

18 % af lederne svarer, at de gør brug af gruppevis erhvervspraktik på både 6./7. og 8./9. klassestrin.

For 6./7.-klasserne bruger 13 % af lederne andre typer praktik. Fra et åbent svarfelt fremgår det, at lederne bl.a. anser virksomhedsbesøg og såkaldt § 33-praktik som andre typer praktik. § 33-praktik giver mulighed for, at undervisningspligten kan opfyldes gennem erhvervsuddannelse eller beskæftigelse. Dette er dog kun muligt efter afsluttet 7. klasse jf. gældende lovgivning.¹⁰ Andre typer praktik er ikke lige så udbredte i 8./9. klasse, hvor kun 5 % af lederne svarer, at de gør brug af andre typer praktik. Det fremgår af tabel 3.5 nedenfor.

¹⁰ Folkeskoleloven. (2020). Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 1396 af 28/09/2020). www.retsinformation.dk/eli/lt/2020/1396

TABEL 3.5

Hvilke forskellige typer erhvervspraktik gør skolen brug af?

	6./7. klasse (n = 56)		8./9. klasse (n = 297)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Individuel praktik	49	88 %	295	99 %
Gruppevis praktik	10	18 %	54	18 %
Andet	7	13 %	14	5 %
Total	66	118 %	363	122 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet som et multiple-choice-spørgsmål, hvorfor procenterne summer til mere end 100 %.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler for de klassetrin, som de har angivet, at de har erfaring med erhvervspraktik på.

3.3 Tidspunkt og varighed af erhvervspraktik

Undersøgelsen viser, at der på de fleste skoler, der gør brug af erhvervspraktik, er afsat bestemte uger til erhvervspraktik i 8. og/eller 9. klasse, mens færre har planlagt faste uger for erhvervspraktikken i 6. og/eller 7. klasse.

De fleste ledere (76 %) angiver, at der er afsat en eller flere uger til, at eleverne kan komme i erhvervspraktik i 9. klasse. En stor andel (68 %) svarer det samme for eleverne i 8. klasse. For 6. og 7. klasserne svarer henholdsvis 30 % og 27 % af lederne, at der er afsat en eller flere uger i løbet af skoleåret til erhvervspraktik. Meget få ledere (2-3 %) svarer, at der er afsat tid til erhvervspraktik i skoleferieperioder i 8. eller 9. klasse. Ingen ledere angiver dette for 6. eller 7. klasse. Dette fremgår af figur 3.6 nedenfor.

TABEL 3.6

Er der på skolen afsat en eller flere bestemte uger, hvor skolens elever kan komme i erhvervspraktik?

	Ja, en eller flere uger i løbet af skoleåret	Ja, en eller flere uger i skoleferieperioder	Nej	Total
	Procent	Procent	Procent	Procent
6. klasse (n = 10)	30	0	70	100
7. klasse (n = 51)	27	0	73	100
8. klasse (n = 228)	68	3	29	100
9. klasse (n = 262)	76	2	23	100

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler for de klassetrin, som de har angivet, at de har erfaring med erhvervspraktik på.

Interview med ledere viser, at nogle skoler har en eller flere faste uger, hvor eleverne er i praktik som en fast praksis, som går igen år efter år. En skole fortæller, at de lægger den fælles praktik

ugen efter terminsprøver, så det giver lærerne plads til at rette terminsprøver. Andre steder fastlægger en leder fra år til år den eller de faste praktikperioder inden skolestart i samarbejde med vejlederen (tidligere lå opgaven hos særskilte UU-vejledningscentre).

Omkring halvdelen (49 %) af lederne angiver, at der eksisterer kommunale retningslinjer for, hvordan kommunens skoler skal tilrettelægge erhvervspraktik. En tredjedel (33 %) af svarer, at der ikke er kommunale retningslinjer for erhvervspraktik. 20 % svarer, at de ikke ved det. Dette fremgår af tabel 3.7 nedenfor.

TABEL 3.7

Eksisterer der kommunale retningslinjer for, hvordan kommunens skoler skal tilrettelægge erhvervspraktik, fx i forhold til tidspunkt og varighed af praktikperioder?

	Antal	Procent
Ja	147	49 %
Nej	98	33 %
Ved ikke	56	19 %
Total	301	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.
Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

På en skole fortæller lederen, at kommunens retningslinjer for praktikken bl.a. omfatter planlægning af faste uger for praktik. Vejlederen i kommunen planlægger praktikperioderne sådan, at kommunens skoler får tildelt forskellige uger for praktik i løbet af efteråret, sådan så eleverne ikke henvender sig til – og er i praktik – i samme virksomheder i kommunen på én gang.

Der er forskel på, hvilken type praktik eleverne deltager i i 6./7. klasse sammenlignet med 8./9. klasse. Undersøgelsen viser, at sammenhængende praktik af fem dages varighed især er udbredt blandt 8./9.-klasserne, mens praktik af en en-fire dages varighed især er udbredt i 6./7.-klasserne.

De fleste (91 %) af lederne angiver, at eleverne i 8./9. klasse deltager i sammenhængende praktik af fem dages varighed. 66 % af lederne angiver, at praktikken er tilrettelagt med en enkelt dages varighed i 6./7. klasse, og over halvdelen (57 %) angiver, at 6./7. klasserne deltager i sammenhængende praktik af to-fire dages varighed. Dette fremgår af figur 3.8 nedenfor.

TABEL 3.8

Hvilke typer praktikforløb gør skolen brug af?

	6./7. klasse (n = 56)		8./9. klasse (n = 297)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Praktik af en enkelt dages varighed	37	66 %	73	25 %
Sammenhængende praktik af to-fire dages varighed	32	57 %	115	39 %
Sammenhængende praktik af fem dages varighed	21	38 %	271	91 %

	6./7. klasse (n = 56)		8./9. klasse (n = 297)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Længere sammenhængende praktikforløb på en-fire uger i alt	11	20 %	94	32 %
En eller flere dage om ugen gennem en længere periode	-	-	167	56 %
Total	101	180 %	720	242 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet som et multiple-choice-spørgsmål, hvorfor procenterne summer til mere end 100 %.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler for de klassetrin, som de har angivet, at de har erfaring med erhvervspraktik på.

3.4 Ansvar i forbindelse med erhvervspraktik

En række forskellige aktører kan være involveret i erhvervspraktik. I tabel 3.9 nedenfor ses en oversigt over disse aktører og deres typiske rolle.

TABEL 3.9

Aktører, der typisk er involveret i erhvervspraktik

Aktør	Typisk rolle
Kommunalbestyrelsen	Kan fastlægge mål og rammer for praktik for kommunens skoler.
Skolebestyrelse	Fastsætter principper for erhvervspraktik på skolerne.
Skoleleder	Udstikker rammerne for skolernes afvikling af erhvervspraktik. Beslutter med inddragelse af den kommunale ungeindsats (KUI) om eleverne i de forskellige klasser skal tilbydes praktik.
Den kommunale ungeindsats (KUI)	Skolelederen inddrager KUI i forhold til erhvervspraktik til eleverne. KUI støtter eleverne i at tage initiativ til at finde et praktiksted og indgå aftaler om praktik med praktikstedet. Vejlederne i KUI har typisk et godt netværk af lokale virksomheder og organisationer, som gerne tager elever i praktik, og som vejlederne kan hjælpe eleverne med at tage kontakt til.
Lærere	Samarbejder med vejledere fra KUI om tilrettelæggelse og afvikling af erhvervspraktik, informerer elever og forældre, støtter eleverne i forberedelse og efterbehandling af elevernes oplevelser med praktik. Kan også støtte eleverne i at tage initiativ til praktik, finde og indgå aftaler om praktik med praktikstedet.
Virksomheder	Har elever i praktik og står for at arrangere indholdet i en meningsfuld praktik for eleverne. Er evt. i dialog med lærere og vejledere ift. opgaver til eleverne, særlige hensyn, mm.
Elev og forældre	Kan tage initiativ til praktik, finde og indgå aftaler om praktik med praktikstedet.

Der er forskel på, hvem lederne svarer, der er ansvarlige for arbejdet med erhvervspraktik på skolerne i spørgeskemaundersøgelsen. Godt halvdelen (55 %) af lederne angiver, at arbejdet med erhvervspraktik er et fælles ansvar for skolen og den kommunale ungeindsats (tidligere særskilte UU-vejledningscentre). Omkring en fjerdedel (24 %) angiver, at ansvaret ligger hos vejledere fra den kommunale ungeindsats. 20 % svarer, at det er skolens ansvar. Det fremgår af tabel 3.10 nedenfor.

TABEL 3.10

Hvem har det primære ansvar for arbejdet med erhvervspraktik?

	Antal	Procent
Vejledere fra den kommunale ungeindsats (tidligere UU-vejledning)	73	24 %
Skolen	60	20 %
Det er et fælles ansvar for skolen og den kommunale ungeindsats (tidligere UU-vejledning)	165	55 %
Andet	3	1 %
Total	301	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.
Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

Undersøgelsen viser, at kontaktlærere i klasserne sammen med vejledere i den kommunale ungeindsats ofte varetager opgaver relateret til erhvervspraktik. De fleste (90 %) ledere angiver, at kontaktlæreren i klasserne varetager opgaver relateret til erhvervspraktik. 88 % svarer det samme om vejledere i den kommunale ungeindsats. Halvdelen (50 %) af lederne angiver, at ledelsen varetager opgaver relateret til erhvervspraktik. Dette fremgår af tabel 3.11 nedenfor.

TABEL 3.11

Hvilke medarbejdergrupper varetager opgaver relateret til erhvervspraktik? (n = 301)

	Antal	Procent
Ledere	149	50 %
Kontaktlærere i klasserne	271	90 %
Klassernes øvrige lærere	48	16 %
Vejledere i den kommunale ungeindsats (tidligere UU-vejledning)	264	88 %
Andre medarbejdere	33	11 %
Total	765	254 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.
Note: Spørgsmålet er stillet som et multiple-choice-spørgsmål, hvorfor procenterne summer til mere end 100 %.
Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

Interview med ledere understøtter resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen og tegner et billede af, at det ofte er en leder, skolens vejleder og lærerne som sammen står for opgaver i relation til erhvervspraktik. En leder er sammen med vejlederen ofte tovholdere. De står for den overordnede planlægning og information til elever og forældre. Det generelle billede er, at vejlederne har ansvar for det administrative såsom forsikringspapirer. Lærerne, der hvor de er involverede, har derimod ansvar for det indholdsmæssige i relation til erhvervspraktikken som fx at samle op på elevernes erfaringer og knytte praktikken til den faglige undervisning i den udstrækning, det foregår. Nogle

steder har vejledere dog en mere omfattende rolle, der bl.a. kan omfatte, at de holder oplæg for eleverne og sammen med fx en klasselærer forbereder eleverne på praktikken.

De skoler, hvor arbejdet med erhvervspraktik er mindre systematiseret, og der er få praktikaktiviteter, er kendetegnede ved, at ansvaret for erhvervspraktik er uafklaret, samt ved at lederen i mindre grad er opmærksom på – og orienteret om – praktikmuligheder, herunder fx kommunens retningslinjer. Ifølge en leder for en skole med få aktiviteter er ansvaret for erhvervspraktikken ”kommet til at svæve lidt”, efter at erhvervspraktik ikke længere er en obligatorisk opgave for deres skole. Denne leder oplever, at det ikke er helt veldefineret, hvem der skal tage initiativ til praktik, når praktik ikke er en ”skal-ting”, fx om det er eleverne, lærerne, skoleledelse eller vejledere (de tidligere særskilte UU-vejledningscentre).

3.5 Vurdering af organisering, kommunalt samarbejde og prioritering af erhvervspraktik

I det følgende afsnit belyses skolers vurderinger af, hvor velfungerende deres organisering af erhvervspraktik er, og skolers vurdering af deres samarbejde med den kommunale ungeindsats. Afslutningsvist belyses skolers vurderinger af, hvor højt erhvervspraktik prioriteres i forhold til tidligere.

3.5.1 Vurdering af skolers organisering af erhvervspraktik

Størstedelen af lederne vurderer i spørgeskemaet, at skolens organisering af arbejdet med erhvervspraktik er velfungerende. Omkring halvdelen af lederne angiver, at deres organisering af erhvervspraktik i høj grad er velfungerende (54 %), mens en mindre andel af lederne vurderer, at organiseringen af erhvervspraktik i nogen grad er velfungerende (39 %). Kun 7 % af lederne vurderer, at skolens organisering i mindre grad er velfungerende, mens ingen ledere vurderer, at organiseringen slet ikke er velfungerende. Det fremgår af tabel 3.12 nedenfor.

TABEL 3.12

I hvilken grad vurderer du samlet set, at skolens organisering af arbejdet med erhvervspraktik er velfungerende?

	Antal	Procent
I høj grad	163	54 %
I nogen grad	118	39 %
I mindre grad	20	7 %
Slet ikke	0	0 %
Total	301	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

Lederne vurderer organiseringen af erhvervspraktik forskelligt, alt efter om der eksisterer kommunale retningslinjer for tilrettelæggelsen. 65 % af de ledere, der svarer, at der eksisterer kommunale retningslinjer, vurderer samtidig, at skolens organisering af arbejdet med erhvervspraktik i høj grad

er velfungerende. Tilsvarende vurderer 44 % af lederne, som svarer, at der ikke eksisterer kommunale retningslinjer, at skolens organisering er velfungerende. Stort set samme fordeling gør sig gældende for de skoler, der ikke ved, om der eksisterer kommunale retningslinjer. Det fremgår af tabel 3.13 nedenfor.

Sammenhængen mellem ledernes vurdering og tilstedeværelsen af kommunale retningslinjer er signifikant. Det tyder således på, at tilstedeværelsen af kommunale retningslinjer har betydning for, hvor velfungerende arbejdet med erhvervspraktik på skolerne er. Interview med ledere og lærere tyder på, at nogle skoler nyder godt af et kommunalt system og den kommunale ungevejledning, der hjælper med den overordnede tilrettelæggelse af praktik på en måde, der letter en planlægningsbyrde for skolerne. Det kan fx være ved, at kommunen fordeler praktikuger mellem kommunens forskellige skoler, så alle elever ikke er afsted på samme tid. En leder fra en anden skole omtaler vejlederen, som i den pågældende kommune kaldes UU-vejlederen, som en ressource i forhold til at få praktik til at fungere godt:

Vi har gode erfaringer med organiseringen i kommunen. Vi tilmelder 9. årgang til kommunens ordning. Det er smartest, at de er afsted på samme tid, så er der ikke forstyrrelser, og det er rigtig rart, at der er et setup fra UU's side, så alle formaliteter fx er på plads.

Leder

Interview med ledere peger på, at nogle skoler således både har gavn af det kommunales niveau i forhold til planlægning, men også af kommunernes vejledningsindsats. Det kan konkret handle om at få det praktiske til at fungere, om vejlederne som en kapacitet i fx klasselokalet, der kan facilitere forberedelse af elevernes praktik eller om vejlederne som nogle, der kan være behjælpelige med at stille et netværk til rådighed og formidle kontakt mellem elever og praktiksteder.

TABEL 3.13

Vurdering af organiseringen af erhvervspraktik opdelt efter kommunale retningslinjer for tilrettelæggelse

		I hvilken grad vurderer du samlet set, at skolens organisering af arbejdet med erhvervspraktik er velfungerende?		
		I høj grad (%)	I nogen eller mindre grad (%)	Total (%)
Eksisterer der kommunale retningslinjer for, hvordan kommunens skoler skal tilrettelægge erhvervspraktik, fx i forhold til tidspunkt og varighed af praktikperioder?	Ja (n = 147)	65 %	35 %	100 %
	Nej (n = 98)	44 %	56 %	100 %
	Ved ikke (n = 56)	45 %	55 %	100 %
	Total (n = 301)	54 %	46 %	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

Note: Svarkategorierne "I nogen grad" og "I mindre grad" er slået sammen for at undgå for få observationer i cellerne.

Note: p-værdi = 0,002.

3.5.2 Vurdering af skolers samarbejde med den kommunale ungeindsats

Mange ledere vurderer, at deres samarbejde med den kommunale ungeindsats om erhvervspraktik samlet set er velfungerende. 70 % af lederne vurderer, at samarbejdet i høj grad er velfungerende,

mens 25 % vurderer, at samarbejdet i nogen grad er velfungerende. 4 % vurderer, at samarbejdet i mindre grad eller slet ikke er velfungerende. Det fremgår af tabel 3.14 nedenfor.

TABEL 3.14

I hvilken grad vurderer du samlet set, at skolens samarbejde med den kommunale ungeindsats (tidligere UU-vejledning) om erhvervspraktik er velfungerende?

	Antal	Procent
I høj grad	211	70 %
I nogen grad	76	25 %
I mindre grad	10	3 %
Slet ikke	4	1 %
Total	301	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

3.5.3 Prioritering af erhvervspraktik over tid

Omkring halvdelen (53 %) af folkeskolelederne angiver, at arbejdet med erhvervspraktik hverken er op- eller nedprioriteret de seneste fem år. Knapt en tredjedel (30 %) angiver dog, at arbejdet med erhvervspraktik er blevet opprioriteret de seneste fem år. Kun 6 % svarer, at arbejdet er nedprioriteret.

Interview med lederne tydeliggør, at der er forskel på skolernes ambitionsniveau i forhold til at udvikle erhvervspraktikforløb for eleverne. Når lederne vurderer deres organisering, gør de det dermed med forskellige målestokke.

TABEL 3.15

Er det din vurdering, at arbejdet med erhvervspraktik på din skole er blevet op- eller nedprioriteret på skolen de seneste fem år?

	Antal	Procent
Arbejdet er opprioriteret	90	30 %
Arbejdet er hverken op- eller nedprioriteret	160	53 %
Arbejdet er nedprioriteret	18	6 %
Ved ikke	33	11 %
Total	301	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

4 Skolernes indsatser og lærernes opgaver

Undersøgelsen viser, at der er stor variation i, hvor strategisk der arbejdes med erhvervspraktik på skolerne, herunder i hvilken grad lærerne arbejder aktivt med erhvervspraktikken før, under og efter elevernes praktik, og i hvilken udstrækning praktikken ses som en del af en samlet udskolings- og vejledningsindsats.

I det følgende fremgår det, at der ifølge nogle skoleledere er tydelige forventninger til lærerne. Dette hænger ofte sammen med, at der er en høj grad af involvering i erhvervspraktik fra ledelsens side, bl.a. ved at ledelsen har en opmærksomhed på at tilrettelægge erhvervspraktikken på en måde, som lærere og ledelse oplever som hensigtsmæssig, og finde timer til lærernes arbejde med erhvervspraktik. I andre tilfælde er det op til lærerne selv at definere deres arbejdsopgaver i relation til erhvervspraktik. Størstedelen af ledere har en forventning om, at lærerne forbereder eleverne på deres praktik og taler med eleverne om deres erfaringer i klassen efter praktikken. Lederne har i lavere grad forventninger til, at lærerne har kontakt til elever og praktiksteder undervejs i praktikken.

Når lærere er involveret *før elevers erhvervspraktik*, handler det typisk om at informere elever og deres forældre om praktik, at motivere elever til at gøre brug af erhvervspraktik og hjælpe de elever, der har behov for at finde en praktikplads. Herudover arbejder en del lærere med at forberede eleverne på at skulle i praktik, i forhold til hvad de kan forvente, når de skal ud på en arbejdsplads, og hvad der forventes af dem. Nogle steder får eleverne desuden opgaver, mens de er i praktik, fx spørgsmål, som de kan finde svar på, mens de er i praktik.

Når lærere er involveret *under elevers erhvervspraktik*, handler det typisk om kontakt til eleverne og evt. virksomheden, typisk ved at der indlægges et besøg, mens eleven er i praktik. Fokus for besøg er at sikre, at eleven trives, og i nogle tilfælde understøtte, at eleven reflekterer over sin læring. Herudover har nogle lærere fokus på at få viden, som de kan bruge til at vurdere elevernes praksisfaglighed.

Når lærere er involveret *efter elevers erhvervspraktik*, handler det typisk om, at der samles op på elevers erfaringer med praktikken. Opsamling foregår typisk i klassen, men kan også foregå individuelt, eller ved at eleverne fx fremlægger om deres erfaringer for klassekammerater, forældre eller praktikvirksomheder.

Derudover viser undersøgelsen, at over halvdelen af lederne svarer, at man på skolen arbejder på at skabe en sammenhæng mellem erhvervspraktik og øvrige vejledningsaktiviteter for alle elever. Det er mindre udbredt, at skolerne har en målsætning om at arbejde på at skabe en sammenhæng mellem erhvervspraktikken og den almindelige undervisning.

4.1 Skolers forskellige grad af involvering i erhvervspraktik

Fra interviews med ledere og lærere fremgår det, at skolerne har forskellige modeller for, hvordan eleverne kommer i erhvervspraktik. Nogle skoler har omfattende og systematiserede ordninger. Det er karakteristisk for disse skoler, at ledelsen er engageret i – og aktiv i forhold til – skolens arbejde med erhvervspraktik og understøtter lærernes arbejde ved at være tydelige omkring deres forventninger og sikre tilstrækkelig tid til lærernes arbejde. Andre skoler har få og sporadiske erhvervspraktikker. På disse skoler er ledernes forventninger til lærernes arbejde med at forberede og følge op på erhvervspraktikken typisk mindre udtalte, og det er dermed i højere grad op til den enkelte lærer at definere sine opgaver i relation til erhvervspraktik.

Der er således et spænd mellem skoler, der i høj grad involverer sig i elevernes praktik og arbejder systematisk med det, og skoler, der gør det i mindre grad eller slet ikke. Det spektrum illustrerer figur 4.1 nedenfor, som beskriver to skoletyper i hver sin ende af spektret.

FIGUR 4.1

Forskellige modeller for skolers arbejde med erhvervspraktik

Skoletype A: omfattende indsatser i forbindelse med erhvervspraktik

- Skolen har en systematiseret indsats, som beror på erfaring og refleksion.
- Erhvervspraktik er kollektivt på et eller flere klassetrin – alle elever er afsted.
- Erhvervspraktik anvendes desuden målrettet til elever med særlige behov.
- Skolen understøtter aktivt elever i at komme i erhvervspraktik.
- Skolen arbejder med "før-under-efter"-aktiviteter i relation til erhvervspraktikken.

Skoletype B: sporadiske indsatser/ad hoc-arbejde med erhvervspraktik

- Erhvervspraktik planlægges løbende og anvendes kun for enkelte elever på individuel basis.
- Planlægning af erhvervspraktikker er afhængig af, at den enkelte elev tager initiativ.
- Hvis lærere er involveret i planlægning af, forberedelse af eller opfølgning på praktik, sker det på eget initiativ. Ledelsen er i lav grad involveret.
- Skolen arbejder i meget lav grad med "før-under-efter"-aktiviteter i relation til erhvervspraktikken.

Note: Skoletype A repræsenterer den ene ende af spektret, hvor indsatser er omfattende, mens skoletype B repræsenterer den anden ende af spektret, hvor indsatser er få og sporadiske. Imellem de to poler er der skoler, der på forskellig vis har en mere eller mindre omfattende og systematisk tilgang til arbejdet med erhvervspraktik.

Et eksempel på en skole med omfattende indsatser er en skole, hvor der er planlagt to kollektive praktikforløb for alle elever på hhv. 7. og 8. klassetrin. I 7. klasse er eleverne, efter et "speeddating-arrangement" med virksomheder, der afholdes på skolen, afsted i praktik i to dage. I 8. klasse er de

afsted tre-fem dage. Derudover anbefaler skolen eleverne at tage i praktik igen i 9. klasse. Ud over de fælles praktikperioder anvender skolen også erhvervspraktik individuelt til elever med særlige behov. Fx fortæller lederen om en elev, der er skoletræt, og som er i praktik to dage om ugen over en periode på fire uger.

På en anden skole, hvor praktik ligeledes prioriteres højt, anvendes fire typer praktik: 1) en kollektiv praktik på 9. årgang eller i slutningen af 8. årgang, 2) praktik af to dages varighed i 6. klasse, hvor eleverne opfordres til fx at tage med deres forældre på arbejde, 3) individuelle praktikker, hvis elever gerne vil afprøve fag med henblik på afklaring og 4) særlige praktikker til skoletrætte elever, som fx kommer i praktik en til to dage om ugen i en periode. Praktik anvendes her på alle klassetrin fra 6.-9. klasse.

Som eksempel på en skole, der placerer sig i den anden ende af spektret, er en skole, hvor erhvervspraktik udelukkende er noget, der foregår på elevens eget initiativ, og hvor kun en elev er afsted af gangen, mens resten af klassen får undervisning. Her kan eleverne være afsted på forskellige tidspunkter i løbet af året, og det er i høj grad op til enkelte lærere eller eleverne selv at tage initiativ til erhvervspraktikken.

På en anden skole er det primært skolens vejleder, som er opmærksom på, at eleverne kan komme i praktik, mens det er mere tilfældigt, når lærerne involverer sig i opgaver relateret til praktik. På denne skole kommer ca. halvdelen af 8. klasserne og lidt under halvdelen af 9. klasserne i praktik (skolen benytter sig derved ikke af muligheden for, at 6. og 7. klasse kan komme i praktik). Her er det også meget op til eleverne selv at tage initiativ og finde et praktiksted.

4.1.1 Ledernes forventninger til lærernes arbejde med praktik

At der er forskel på skolernes involvering i elevernes erhvervspraktik afspejles ligeledes i nedenstående tabel 4.1, der viser lederes forventninger til læreres arbejde i forbindelse med erhvervspraktik.

Lederne har oftest høje forventninger til, at lærerne forbereder eleverne på deres praktik og taler med eleverne om deres erfaringer i klassen. 54 % af lederne svarer, at de i høj grad har forventninger til, at lærerne taler med eleverne om deres erfaringer fra praktikken i klassen, mens 50 % svarer, at de i høj grad forventer, at skolens lærere bruger tid på at forberede eleverne på praktik i undervisningen.

Derudover har ca. en tredjedel af lederne i høj grad forventninger til, at eleverne kan dele deres praktikerfaringer med hinanden (38 %), eller at lærerne taler individuelt med eleverne om erfaringer fra deres praktikforløb (33 %).

Lederne har i lavere grad forventninger til, at lærerne har kontakt til elever og praktiksteder undervejs i praktikken. 36 % svarer, at de i mindre grad eller slet ikke forventer, at lærerne har kontakt til eleverne undervejs i praktikken. 59 % svarer, at de i mindre grad eller slet ikke forventer, at lærerne har kontakt til elevernes praktiksted.¹¹

¹¹ Skolerne har i en vis grad et ansvar for at gribe ind, hvis en skole bliver opmærksom på, at en elev ikke trives i praktikken, samt hvis der på praktikstedet er problemer med at overholde regler om sikkerhed og arbejdsmiljø (BEK 703, 2014, § 9).

TABEL 4.1

I hvilken grad er det din forventning, at skolens lærere i undervisningen bruger tid på...

	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Total
	Procent	Procent	Procent	Procent	Procent
at tale om erfaringer fra elevernes praktikforløb fælles i klassen? (n = 301)	54	34	12	0	100
at forberede eleverne på praktik? (n = 301)	50	43	6	1	100
at eleverne kan dele deres praktikerfaringer med hinanden? (n = 301)	38	48	13	1	100
at tale individuelt med eleverne om erfaringer fra deres praktikforløb? (n = 301)	33	49	15	3	100
at have kontakt med eleverne, mens de er i praktik? (n = 301)	27	37	29	7	100
at skabe sammenhæng mellem erhvervspraktikken og den almindelige undervisning? (n = 301)	18	52	28	2	100
at have kontakt til elevernes praktiksted? (n = 301)	9	32	40	19	100

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.
Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

4.2 Lærere og vejlederes opgaver i relation til erhvervspraktik

Lærere og vejledere er i forskelligt omfang involveret i elevernes erhvervspraktikker. I det følgende beskrives de opgaver, som lærere og vejledere varetager i relation til erhvervspraktik på nogle skoler. Det handler særligt om:

- Information og støtte til at finde praktikplads
- Forberedelse af elever forud for praktik
- Aktiviteter, mens eleverne er i praktik
- Opfølgning på elevers erfaringer efter praktik.

I de følgende afsnit uddybes og eksemplificeres de forskellige opgaver.

4.2.1 Information og støtte til at finde praktikplads

En del af lærere og vejledernes arbejde med erhvervspraktik omhandler at informere elever og forældre om praktik og støtte til eleverne i forhold til at finde praktikpladser. Dette udfoldes herunder.

Information til elever og forældre

Lærere og vejledere er i forskelligt omfang involveret i at informere elever og forældre om erhvervspraktik. Det er ofte vejledere, der holder oplæg for elever og evt. forældre om erhvervspraktik. Vejlederen fungerer på den måde ofte som "indgangen" til praktikken og er den, elever og forældre kan henvende sig til med hensyn til praktik. På en skole, hvor der er en praktikkoordinator ansat, informerer praktikkoordinatoren om praktikmuligheder og om elevernes ansvar for at finde en praktikplads selv.

Arbejdet med at opfordre elever til erhvervspraktik

Der er forskel på, i hvor høj grad eleverne opfordres til at tage i erhvervspraktik. På nogle skoler er der en klar holdning til, at praktik er vigtig og "en skal-ting", som en lærer udtrykker det, mens det andre steder er op til eleverne selv eller deres forældre at være proaktive i forhold til at opsøge praktik.

Interview med lærere, vejledere og ledere viser, at man typisk i et eller andet omfang tilskynder elever til at tage i praktik, og generelt er holdningen til praktik positiv. Dog er der forskel på, i hvor høj grad medarbejdere på skolen hjælper elever til at komme i praktik.

Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at lederne i højere grad understøtter, at eleverne kommer i erhvervspraktik i 8./9. klasse end i 6./7. klasse. 74 % af lederne svarer, at de som skole i høj grad understøtter, at eleverne bruger mulighederne for praktik i 8./9. klasse, mens 27 % af lederne svarer, at de i høj grad understøtter, at eleverne i 6./7. klasserne kommer i erhvervspraktik. Dette fremgår af tabel 4.2 nedenfor.

TABEL 4.2

I hvilken grad understøtter I som skole, at eleverne bruger mulighederne for erhvervspraktik?

	6./7. klasse		8./9. klasse	
	Antal	Procent	Antal	Procent
I høj grad	15	27 %	219	74 %
I nogen grad	25	45 %	68	23 %
I mindre grad	14	25 %	10	3 %
Slet ikke	2	4 %	0	0 %
Total	56	100 %	297	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler for de klassetrin, som de har angivet, at de har erfaring med erhvervspraktik på.

Spørgeskemaundersøgelsen viser endvidere, at arbejdet med at understøtte erhvervspraktik på alle fire klassetrin oftest foregår i form af snakke med elever og forældre om relevansen af erhvervspraktik og derudover ved at hjælpe elever til at indgå erhvervspraktikaftaler. At tale med forældrene om relevansen af erhvervspraktik er den oftest anvendte måde at understøtte erhvervspraktik på for elever i 6. eller 7. klasse (83 %), hvorimod snakke med eleverne er den oftest anvendte metode for elever i 8./9. klasse (91 %).

Derudover angiver en stor del af lederne (73-82 %), at skoletrætte elever, elever med særlige behov eller ikke uddannelsesparate elever opfordres til at komme i erhvervspraktik i 8./9. klasse. Det fremgår af tabel 4.3 herunder.

TABEL 4.3

På hvilke af følgende måder, understøtter I på skolen, at eleverne kommer i erhvervspraktik?

	6./7. klasse (n = 40)		8./9. klasse (n = 287)	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Vi henviser til hjemmesiden elevpraktik.dk	3	8 %	64	22 %
Vi formidler kontakt til virksomheder	15	38 %	119	41 %
Vi hjælper elever, der har behov for det, med at indgå erhvervspraktikaftaler tilpasset dem	28	70 %	232	81 %
Vi taler med elever om relevansen af erhvervspraktik	31	78 %	260	91 %
Vi taler med forældre om relevansen af erhvervspraktik	33	83 %	237	83 %
Vi har planlagte praktikuger som en naturlig del af skoleåret	14	35 %	224	78 %
Vi opfordrer ikke-uddannelsesparate elever til at tage i erhvervspraktik	-	-	215	75 %
Vi opfordrer skoletrætte elever til at tage i erhvervspraktik	26	65 %	234	82 %
Vi opfordrer elever med særlige behov til at tage i erhvervspraktik	26	65 %	209	73 %
Andet	5	13 %	28	10 %
Ved ikke	0	0 %	1	0 %
Total	181	453 %	1.823	635 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet som et multiple-choice-spørgsmål, hvorfor procenterne summer til mere end 100 %.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler for de klassetrin, som de har angivet, at de har erfaring med erhvervspraktik på.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der svarer "I høj grad" eller "I nogen grad" på spørgsmålene "I hvilken grad understøtter I som skole, at eleverne i 6./7. klasse bruger mulighederne for erhvervspraktik?" og "I hvilken grad understøtter I som skole, at eleverne i 8./9. klasse bruger mulighederne for erhvervspraktik?"

Note: Det har ikke været muligt, at svare "Vi opfordrer ikke-uddannelsesparate elever til at tage i erhvervspraktik" når det gælder elever i 6./7. klasse, idet uddannelsesparathedsvurderinger ikke gennemføres i 6./7. klasse.

Støtte til eleverne i forhold til at finde praktikpladser

Uanset hvor involverede skolerne er i elevernes erhvervspraktik, peger ledere og lærere på, at de typisk lægger op til, at eleverne selv skal finde en praktikvirksomhed. Nogle ledere fremhæver, at det hænger sammen med, at det er positivt, at eleverne selv skal ud og præsentere sig for praktikstederne.

Enkelte steder har skolen tæt kontakt til praktikstederne og ser det som en væsentlig opgave at understøtte, at eleverne kommer i praktik. Det er typisk de skoler, hvor skolen eller kommunen har

besluttet, at erhvervspraktik er en fast del af udskolingen, og alle elever er i afsted den samme uge. En leder fortæller, at man qua kendskabet til lokalområdet har løbende kontakt med praktikstederne og eksempelvis kan sikre de rette matches mellem elever og praktiksteder. Når lederen anvender udtrykket ”match”, handler det om, at nogle af de elever, der fx kommer i § 33-praktik, kan have behov for pædagogisk opmærksomhed eller støtte undervejs i praktikken, og derved er det en forudsætning for, at praktikken kan blive en succes, at virksomheden kan rumme eleven. Kendskabet til de lokale virksomheder betyder også, at lederen ved, hvem der gerne vil have elever i praktik. Det betyder, at eleverne ikke ”slår panden mod muren”, som lederen formulerer det.

Herudover har vejledere ofte et netværk, de kan trække på i forhold til at kunne hjælpe eleverne med at finde en praktikplads, og nogle steder har kommunen en database med relevante praktiksteder. En lærer fra en skole i en kommune, hvor det prioriteres at have praktikkoordinatorer, der sidder fysisk på skolerne og både trækker på eget netværk, fortæller:

Når praktikkoordinatoren sidder med lærere og elever, har hun et klart indblik i virksomhederne, som lærerne ikke har, og kan hjælpe med at vurdere, hvilken virksomhed der egentlig egner sig til den pågældende elevs behov. Desuden samarbejder de seks praktikkoordinatorer, der er i [navn på kommune], og på den måde har praktikkoordinatorerne et meget bredt netværk, der dækker hele lokalområdet.

Lærer

På en skole har man desuden valgt at afholde et speeddating-arrangement forud for elevernes faste erhvervspraktik i 7. klasse, som giver afsæt for, at eleverne kan finde et praktiksted. En leder fortæller:

I 7. klasse har vi inviteret alle dem, der har et cvr-nummer i lokalområde, ca. 40-50, til speeddating-dag. Der kommer den lokale elektriker og fortæller om at være elektriker og om sin virksomhed. Så kan elever vælge sig ind på håndværk, service, undervisning, børnehaver osv. Derudfra bliver eleverne sendt over til elektrikerens i to dage.

Leder

Skolen står således for den indledende kontakt til virksomheder, der er interesserede i at få en praktikant, hvorefter eleverne kan gå videre med at indgå en aftale.

Skolerne har desuden generelt fokus på, at hjælpe de elever, der har svært ved at finde en praktikplads. Det er generelt vejledere, der hjælper eleverne med at finde praktiksteder, når der er behov for det. I enkelte tilfælde kan det også være lærere på skolen. På de skoler, der hjælper elever med at finde praktiksteder, er det især elever i udsatte positioner eller med færre ressourcer hjemmefra, som får støtte.

På nogle skoler gør lærere og/eller vejledere en del ud af at følge op på, hvorvidt eleverne får lavet aftaler. Andre steder er ansvaret lagt over på elever og forældre, uden at skolen involverer sig yderligere. På en skole med megen opfølgning er der en deadline for, hvornår eleverne skal levere en praktikaftale, og en praktikkoordinator sørger for at følge med i alle elevs aftaler, sådan så koordinatoren finder frem til elever, der har ”behov for lidt hjælp og et skub” for at komme i praktik.

4.2.2 Forberedelse af eleverne forud for praktik

En væsentlig del af lærernes indsats i forhold til erhvervspraktik vedrører arbejdet med at forberede eleverne på deres praktikophold. Som tidligere beskrevet, fremgår det af spørgeskemaunders-

søgelsen, at ledere ofte har forventninger til, at lærere forbereder eleverne til erhvervspraktik. Halvdelen af lederne (50 %) svarer, at de i høj grad har en forventning om, at skolens lærere i undervisningen bruger tid på, at forberede eleverne til praktik (se afsnit 4.1.1). 43 % svarer, at det i nogen grad er tilfældet. Selvom stort set alle ledere har en forventning om, at lærere forbereder elever til erhvervspraktik i et eller andet omfang, fremgår det af den kvalitative analyse, at det er varierende, hvor omfattende forberedelsen er.

Skolens forberedelse af elever

Når eleverne forberedes til praktik, foregår det ofte som uformelle samtaler i klassen, på gangen eller til elevsamtaler (løbende samtaler mellem den enkelte elev og en lærer), hvor også andre emner end praktik berøres. Interview med lærere og vejledere viser, at de forberedende snakke ofte handler om:

1. Elevernes opførsel og fremtoning på praktikstedet (sociale normer)

Elever forberedes eksempelvis på, hvordan man opfører sig på en arbejdsplads, og at man fx skal være deltagende og ikke sætte sig i et hjørne og være passiv. Andre temaer kan være, hvordan man giver et godt førstehåndsindtryk og kommunikerer (at man fx har øjenkontakt, når man snakker med andre mennesker), og hvad der kan være passende påklædning på en arbejdsplads.

2. Hvad det vil sige at gå på arbejde

Forberedende snakke om at gå på arbejde handler fx om, hvad det vil sige at gå på arbejde mere formelt, herunder hvad der kan være af regler på en arbejdsplads fx i forhold til mødetid, arbejdsformer og pauser.

3. Hvad man kan forvente at arbejde med i praktik (justere forventninger)

Når eleverne forberedes på, hvad der ligger i konceptet erhvervspraktik, handler det fx om, at man som elev ikke får penge for arbejdet, men at praktik har en værdi ift. de erfaringer, man gør sig. Desuden kan forventningsafstemningen dreje sig om, at eleverne forberedes på, at det ikke er alle typer arbejdsopgaver på en arbejdsplads, man kan forvente at prøve kræfter med.

4. Refleksion omkring praktik

Forberedelse til praktik kan også handle om at igangsætte refleksioner hos eleverne, ved at de fx udarbejder spørgsmål, de ønsker at blive klogere på, mens de er i praktik. Andre steder lægges der op til, at eleverne skal dokumentere deres oplevelser med billeder.

Forberedelsen til praktik er typisk mere omfattende, jo yngre elever, der skal i praktik. Således fortæller en lærer, at forberedelsen af deres elever til praktik i 6. klasse består af: en forberedelsesdag på skolen med besøg fra jobpatruljen (skoletjeneste under Arbejdernes Erhvervsråd) om, hvad det vil sige at have et job som ung, og at eleverne forbereder arbejdsspørgsmål, de vil finde svar på i praktikken.

Forældre kan understøtte en god forberedelse til praktik

Interviews med ledere og lærere viser, at nogle skoler har en fast kommunikation med forældre, mens andre i mindre grad kommunikerer med forældre om erhvervspraktik. De skoler, der vægter kommunikationen med forældre højt, oplever, at det har en stor betydning, især for elever med særlige behov, at forældrene bakker op om elevens praktik. Disse skoler gør meget ud af at være tydelige omkring skolens forventninger til forældrene ift. at støtte op om elevens praktikforløb ved

fx at hjælpe med at finde en plads eller fx køre eleven hen til praktikstedet den første dag. En leder fortæller:

Det er vigtigt, at forældrene bakker op om elevens praktik. Selvom eleverne er nervøse for at tage bussen et andet sted hen og møde nogle, de ikke kender, er det vigtigt, at forældrene støtter op om, at de kommer afsted. Vi kan finde stedet og lave papirerne, men hvis de ikke snakker om, at det bliver spændende over aftensmaden derhjemme, så er effekten ikke lige så stor.

Leder

På en skole modtager forældrene fx et brev fra skolen efter eleverne er blevet præsenteret for praktikmuligheder på et informationsmøde. I brevet opfordres forældrene til at tale med deres børn om, hvad de har hørt på informationsmødet, og om hvad eleverne interesserer sig for i relation til praktikken. Desuden modtager forældrene i ugen op til praktikken elevernes praktikaftale, hvor forældrene bl.a. gøres opmærksomme på elevernes mødested og tidspunkt.

4.2.3 Aktiviteter mens eleverne er i praktik

I det følgende beskrives de aktiviteter, der foregår, mens eleverne er i praktik, herunder opgaver elever forventes at arbejde med i praktikken, samt lærere og vejlederes eventuelle opgaver med at følge op på elevernes oplevelser i praktikken.

Opgaver, som elever forventes at løse, mens de er i praktikken

Nogle lærere fortæller, at de laver opgaver til eleverne undervejs i praktikken, hvor elever fx skal føre logbog undervejs i praktikken, svare på refleksionsspørgsmål, gennemføre interviews med medarbejdere på arbejdspladsen eller undersøge uddannelser og jobs repræsenteret på praktikstedet. En lærer fortæller desuden, at han har gode erfaringer med, at elever, der i 6. klasse er to dage i praktik, dokumenterer deres oplevelser ved at tage billeder efter aftale med virksomheden og evt. låne effekter til en efterfølgende udstilling på skolen.

En vejleder fortæller, at hun benytter sig af spørgsmålssedler, som eleverne kan få med i praktikken. Sedlerne indgår som en forberedelse til et kort oplæg, eleverne bliver bedt om at holde i klassen efter deres praktik. Det kan fx handle om, hvilke faggrupper der er repræsenteret på arbejdspladsen, og hvad det kræver at komme ind på uddannelserne.

Lærere og vejlederes kontakt med elever i praktikken

Det er forskelligt, om medarbejdere på skolerne har kontakt til eleverne under erhvervspraktikken. Spørgeskemaundersøgelsen viser som beskrevet, at godt en fjerdedel af lederne (27 %), svarer, at de i høj grad har en forventning om, at skolens lærere i undervisningen bruger tid på at have kontakt med eleverne, mens de er i praktik, mens godt en tredjedel (37 %) svarer, at de i nogen grad forventer dette (se afsnit 4.1.1). Således peger spørgeskemaundersøgelsen på, at størstedelen af lederne har en forventning om, at lærerne i et eller andet omfang har kontakt med eleverne i praktikken. Samtidig er der dog også en relativ stor andel (36 %), der angiver, at de i mindre grad eller slet ikke har forventninger til, at lærerne har kontakt til eleverne, mens de er i praktik. De kvalitative interview understøtter disse resultater og indikerer, at det er en opgave, som ikke prioriteres højt alle steder.

Af de kvalitative interviews fremgår det, at der er forskellige måder, hvorpå lærere eller vejledere har kontakt med eleverne undervejs i praktikforløbet. Der er eksempler på skoler, hvor lærerbesøg er indlagt som en fast del af praktikken. På en skole fordeler en klasselærer samme med vejlederen besøgene mellem sig, så alle elever bliver besøgt. Skolen oplever, at det ikke altid er til at vide

hvem, der vil have gavn af et besøg, fordi også ressourcestærke elever kan opleve udfordringer i praktikken.

Der er desuden eksempler på lærere, der fortæller, at de tager på besøg, men at besøgene foregår på lærerens eget initiativ. En lærer fortæller:

Jeg bestemte mig for at køre ned i byen og besøge dem, husker det fra min egen praktik, synes det var rart, det er ikke noget der er besluttet, eller krav til eller tradition for (...) bare stikke hovedet ind meget kort (...) se om de så glade ud, og alt var som det skulle være, det vil jeg gerne gøre igen og så vidt muligt besøge alle, denne gang var der jo nogen der sagde, ”hvorforsom du ikke til mig” (...) det gør, at de føler sig lidt tænkt på, og at vi gerne vil dem det godt, det betyder noget.

Lærer

På nogle skoler besøges eleverne ikke, mens de er i praktik. 7 % af lederne i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at de slet ikke forventer, at skolens lærere har kontakt til elever, mens de er i praktik (se afsnit 4.1.1). Af interviews med lærere på nogle skoler, hvor der ikke gennemføres besøg hos eleverne i praktikken, fortæller lærerne, at det er svært at få til at gå op, fordi skolen ikke længere har en praksis, hvor erhvervspraktik gennemføres i faste, fælles uger. En lærer på en anden skole fortæller, at man har droppet besøg, fordi man har oplevet dels at køre forgæves, hvis det ikke lige passer, når man kommer, dels at ikke alle elever faktisk ønsker besøg. Lærerne på denne skole kontakter de elever, de vurderer, der er en særlig grund til at følge op på.

En lærer på en anden skole fortæller ligeledes, at eleverne ikke får besøg, men at læreren efter behov er i uformel kontakt med elever undervejs via sociale medier:

...nu er jeg på de sociale medier med eleverne. Der skriver man lige til dem, om det stadigvæk er godt, specielt hvis de er bekymrede, og det kommer an på, hvor stor en aktie jeg har i det. Hvis jeg har fundet stedet, så har jeg et større ansvar for at følge med i processen.

Lærer

Nedenfor fremgår de formål, lærere og vejledere beskriver der er, når de på skolerne prioriterer at besøge eleverne, mens de er i erhvervspraktik:

Forskellige formål med at besøge elever i erhvervspraktik

- En mulighed for at tjekke op på, om er alt som det skal være og vise eleverne, at læreren tænker på dem.
- Imødekomme at praktiksteder gerne vil ”se en voksen”.
- Drøfte med praktikværten hvordan det går med eleven, med opgaverne og en generel vurdering.
- Reflektere sammen med eleven og sikre, at eleverne får et udbytte af praktikken ved at tale om virksomhedens arbejdsopgaver, have fokus på at eleverne møder op ved at hjælpe eleverne til at indgå på arbejdspladsen eller tale om forventninger undervejs.

- Støtte elever, der har det svært (fx er usikre eller oplever udfordringer).
- Gennemføre en formativ evaluering undervejs (kan eleverne fx møde til tiden og afkode virksomhedens spilleregler?). Læreren indtryk fra besøget kan indgå i uddannelsesparathedsvurderingen og kan give læreren indsigter, som kan bruges i lærerens fremadrettede pædagogiske arbejde med eleven.

Note: Oversigt over læreres og vejlederes beskrivelser af, hvorfor elever besøges i erhvervspraktik.

4.2.4 Opfølgning på elevernes erfaringer, efter endt praktik

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at langt de fleste ledere (86-92 %) svarer, at de i høj grad eller nogen grad har en forventning om, at skolens lærere bruger undervisningstid på at samle op på erhvervspraktik, hvad enten det foregår fælles i klassen eller individuelt (se afsnit 4.1.1). De kvalitative analyser viser desuden, at der generelt er en oplevelse af, at elever kan få et udbytte af at dele erfaringer med hinanden.

Erfaringsudveksling i klassen

I forhold til erfaringsudveksling i klassen viser spørgeskemaundersøgelsen, at 54 % af lederne svarer, at de i høj grad har en forventning om, at lærerne taler om erfaringer fra elevernes praktikforløb fælles i klassen. 38 % forventer tilsvarende, at lærerne skaber plads i undervisningen til, at eleverne kan dele deres praktikerfaringer med hinanden (se afsnit 4.1.1).

Af den kvalitative analyse fremgår det, at det er særligt udbredt at samle op på elevernes praktikker ved at tage en runde i plenum, hvor eleverne fortæller om deres erfaringer og oplevelser på de skoler, hvor årgange eller klasser er afsted i fælles praktikuger på samme tid. Der er også eksempler på, at elever efter et individuelt praktikforløb fortæller om deres erfaringer i klassen, om end det virker mindre systematisk og udbredt.

Erfaringsudveksling, hvor alle elever har været i praktik samtidig, foregår somme tider efter en refleksionsøvelse, hvor eleverne nedskriver erfaringer og snakker i små grupper. Nogle steder tager elevernes beretninger udgangspunkt i noget, de har arbejdet med undervejs i praktikken.

En lærer fortæller, at hun som en del af opfølgningen har fokus på at få eleverne til at reflektere over deres erfaringer i forhold til job- og uddannelsesvalg:

Jeg bruger tid på at snakke med dem om, når de kommer tilbage, rent fysisk, var der noget der overaskede jer ved det her arbejde? ”Man skulle stå op i 8 timer”, ”Havde du forestillet dig det?” (...) det der med at tænke ind i, når jeg skal vælge en erhvervsvej, hvad er det så jeg vil? Er jeg til at sidde ned i 8 timer? Vil jeg gerne være meget udenfor? Hvad indebærer det, jeg gerne vil? Det kan være, at det ser fint ud på papiret, men praksis er noget andet (...) meget af det er, at opleve downsides ved at have et arbejde. At arbejde i kvickly er kedeligt, oplever mange, det bruger jeg tid på at snakke med dem om, det skal de overveje (...) Måske skal man så overveje uddannelse, hvor man selv kan vælge at gøre noget andet.

Lærer

Læreren forsøger således at få eleverne til at overveje, hvilken type arbejde de ønsker at beskæftige sig med. Snakken kan give eleverne en erfaringsbaseret motivation for fx at vælge uddannelser, der åbner muligheder for et arbejdsliv, som eleverne kan forestille sig vil passe til dem.

Der er også eksempler på, at vejlederen har gruppesamtaler med eleverne efter deres praktikforløb, hvor der bl.a. tales om styrker og kompetencer i relation til praktikken.

Præsentation af praktikerfaringer for forældre eller klassekammerater

Opfølgning, når hele klassen har været i praktik samtidig, kan også foregå ved, at eleverne præsenterer deres praktikerfaringer mere formelt, fx for forældre, klassekammerater eller praktikvirksomheder. Der er flere eksempler på, at elever skal holde et oplæg for forældre og klassekammerater, når de kommer tilbage fra praktikken, eller at forældre inddrages i efterbearbejdning på anden vis. I en 8. klasse skal eleverne fx lave avisartikler, som sendes til forældrene inden et oplæg. På en anden skole skal eleverne fremlægge deres erfaringer fra praktikken for forældrene i forbindelse med skole-hjem-samtaler.

En lærer fortæller følgende om, hvordan elever præsenterer deres praktikerfaringer hos dem:

Efterfølgende afholdt skolen en jobmesse, hvor eleverne hver havde en stand, hvor de præsenterede. Forældre og [praktik]virksomheder blev inviteret hen og se elevernes udstillinger. Eleverne tog ejerskab og fortalte stolt og havde dokumenteret med billeder og effekter fra virksomheder, som de havde lånt, fx værktøj, plakater og smagsprøver på myslibarer fra en efterskole.

Lærer

Det understøtter ifølge lærerne elevernes motivation for at bearbejde erfaringer fra praktikken at skulle præsentere for nogle andre end "bare" klassen, ligesom det gør, når forældre skal læse elevernes refleksioner.

Oplæg til elevers individuelle refleksion over praktikerfaringer

Der er også skoler, der arbejder med, at elever individuelt reflekterer over deres erfaringer fra praktikken. På nogle skoler arbejder man med, at elever reflekterer over deres erfaringer fra praktikken eksplicit i deres studievalgportfolio. En leder fortæller fx, at eleverne sammen med klasselæreren og skolens vejleder bruger en lektion efter deres praktikforløb på at reflektere over praktikken ved at beskrive forløbet i deres studievalgportfolio.

På en skole fortæller en praktikkoordinator desuden, at hun har et spørgeskema liggende, som hun uddeler til elever, hvis hun fornemmer, at lærerne ikke følger op på elevernes praktikker. Hun har både erfaring med at udlevere spørgeskemaet til elever, der har været afsted i praktik i en fælles uge, og elever, der af forskellige årsager er i praktik på et tidspunkt, hvor resten af årgangen ikke er det, og der derfor ikke er mulighed for fælles opsamling. I spørgeskemaet skal eleverne fx svare på spørgsmål som:

- Hvordan var praktikugen?
- Hvilke jobfunktioner prøvede du? Hvilke så du?
- Hvad lavede du konkret? – gerne dag for dag
- Kunne du se dig i et job, der ligner? Hvorfor?
- Vil du anbefale praktikstedet?
- Har du lyst til at prøve ny praktik?

Opfølgning kan blive nedprioriteret blandt andre opgaver

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at der en gruppe af skoler, hvor opfølgingsarbejdet ikke fylder meget. Således er der hhv. 12 % og 14 % af lederne der svarer, at der i mindre grad eller slet ikke er

forventninger til, at lærerne bruger tid i undervisningen på, at elever kan tale om deres erfaringer fælles i klassen, og at eleverne kan dele deres praktikerfaringer med hinanden (se afsnit 4.1.1). Det indikerer, hvad de kvalitative resultater også understøtter: at praktikforløbene nogle steder står mere eller mindre alene.

På en skole, hvor eleverne ikke er i praktik på samme tid, fortæller en lærer, at der ikke er nogen opfølgning og heller ingen aktiviteter, hvor lærerne faciliterer, at eleverne kan udveksle erfaringer. Opfølgning sker på denne skole på uformel basis, hvor læreren kan tjekke ind hos eleven uden for undervisningen for at høre, hvordan praktikken er forløbet. Hvis læreren vurderer, at der kan være behov for det, gør han mere ud af at efterbearbejde forløbet med eleven. Lederen på den pågældende skole opfatter arbejdet med praktik som noget, der ligger ud over lærernes primære opgaver, og som helst ikke skal bebyrde lærerne for meget, fx med krav om opfølgning på praktikken. Det kan betyde, at lærerne nedprioriterer arbejdet med praktik.

En anden leder fortæller desuden, at lærernes indsats i forhold til erhvervspraktik over tid er blevet væsentlig mindre omfattende på skolen, fordi lærerne generelt har mange tidskrævende opgaver ud over den almindelige undervisning. Her nævnes fx uddannelsesparathedsvurderingerne. Disse beretninger peger på, at praktik, særligt når det opfattes som en "nice-to" frem for en "need-to" opgave fra ledelsens side, let kan blive tilsidesat af lærerne i forhold til andre opgaver.

4.3 Sammenhæng mellem erhvervspraktik og undervisning

Der er forskel på, i hvor høj grad erhvervspraktik kobles til den almindelige undervisning i fagene. Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det som beskrevet, at 18 % af de adspurgte ledere i høj grad har en forventning om, at skolens lærere bruger undervisningstid på at skabe sammenhæng mellem erhvervspraktik og den almindelige undervisning. Godt halvdelen af lederne (52 %) svarer, at de i nogen grad forventer dette, mens en femtedel (20 %) svarer, at de i mindre grad eller slet ikke forventer dette (se afsnit 4.1.1).

Af interviews med ledere og lærere fremgår det, at det er forskelligt, hvordan der arbejdes med at skabe denne sammenhæng. Der er eksempler på skoler, hvor der hverken er retningslinjer eller ledelsesmæssige målsætninger for at skabe en sammenhæng mellem undervisning og erhvervspraktik. Der er også eksempler på skoler, hvor der ses en vis indsats for at binde erhvervspraktik sammen med forskellige typer af faglige emner. Indsætterne er dog kendetegnede ved at være afhængige af enkelte læreres initiativer. Endelig er der skoler, hvor skolen har klare målsætninger på området, og hvor lærerne får støtte til at komme i mål med opgaven.

På nogle skoler prioriterer lederne det højt, at erhvervspraktikken er koblet til den faglige undervisning, så praktikforløbet opleves som en del af skolegangen og ikke bare bliver en enkeltstående oplevelse. En leder beskriver denne målsætning:

Jeg arbejder med lærerteamene, arbejder på at få praktik mere integreret, det er ikke 100 % på plads. Sådan så forløbet opleves som en del af skolegangen, bare et andet projekt som andre projekter i skolen, så vi sikrer, at det ikke bare bliver en enkeltstående oplevelse.

Leder

På en anden skole, hvor lærerne får støtte til opgaven med at koble undervisning med praktik, har skolens praktikkoordinator en rolle i forhold til at understøtte, at der sker en kobling. I dialog med lærerne lægges en plan for, hvordan fagene inddrages. Herfra fortælles, at eleverne fx skal øve sig i at skrive en ansøgning som en del af danskfaget, eller de har et emne i dansk om logbog eller laver podcasts.

Det obligatoriske emne *Uddannelse og job* knyttes på mange skoler til arbejdet med praktik, men også danskfaget fremhæves især som eksempel på et fag, som kan anvendes i relation til erhvervspraktik. En leder forklarer eksempelvis, at eleverne kan interviewe deres praktikvært, mens de er i praktik, og at man bruger dansktimer til udvikling af interviewguides.

En af de interviewede ledere fortæller, at skolen har et særligt fokus på samarbejder med erhvervslivet. Dermed ses erhvervspraktik som en brik i en række af aktiviteter, som skolen iværksætter med henblik på at give eleverne viden om arbejdsmarked og arbejdsliv. Lederen beskriver det på følgende måde:

Det at arbejde med erhvervsliv og komme ud i noget virkelighedsnært, er en vigtig ting for skolen. Det kan fx være på større virksomheder i lokalområdet (...) Det, der har med virkelighed at gøre, det fylder meget i 6./7. klasser. (...) men de har så mange andre aktiviteter i 8./9. klasse, der gør det sværere at nå. Det, at forstå hvad der foregår på en arbejdsplads er vigtigt, i forhold til at forberede dem på den virkelighed, der er uden for matriklen. Derfor er erhvervspraktik vigtig for de ældste. (...) Praktikken giver derfor en virkelighedsoplevelse.

Leder

Kobling til undervisning kræver en ledelsesindsats og kan opleves som en uoverskuelig opgave for lærerne

Interview med ledere og lærere viser, at opgaven med at gøre erhvervspraktikken til en del af undervisningen kan være svær at nå i mål med. På en skole har lederen en målsætning om, at lærerne i højere grad skal integrere praktikken i den faglige undervisning, end de gør nu. Han er ved at udvikle idéer til gode måder at bruge praktik på i den almindelige undervisning i samarbejde med skolens lærere. Han fortæller:

Jeg er i proces, hvor vi [lederen og lærerteams] snakker om praktikugen, hvordan gør man det på en god måde. Vi snakker om, hvordan man kan integrere det i forløbene. Op til praktikuge kunne man fx lave forløb i dansk, hvordan er det i virkeligheden, når man har et arbejdsliv, som en slags rollespil. Man kan også bruge de timeløse emner, og man kan sagtens lave tværfaglige projekter og også i matematik – fx omkring budget, man kan sagtens finde alle mulige måder at integrere praktik med undervisning på, lave fremlæggelsen på engelsk for eksempel.

Leder

Lederen fortæller samtidig, at det kræver en relativ stor ledelsesindsats at udbrede og indarbejde en sådan tilgang blandt lærerne, idet det ikke har været kutyme tidligere. Det handler dels om at få lærernes tilslutning til opgaven med at integrere undervisning med praktik, og dels om at få lærerne til at udvikle og dele gode idéer til opgaver, som opleves som meningsfulde for lærerne i relation til deres fag.

Fra et lærerperspektiv er der flere tilkendegivelser om, at opgaven med at forbinde erhvervspraktik til den faglige undervisning kan være svær at overskue. Når opgaven opleves som uoverskuelig, kan det handle om, at der er meget undervisning, som lærerne skal omkring, særligt i 9. klasse hvor eleverne skal til afgangsprøve. Herudover peger en lærer på, at de timeløse emner generelt kan give udfordringer ift. at afgøre hvilke lærere og fag, der skal tage sig af de emner, der hører under de timeløse emner som fx *Uddannelse og job*. Læreren foreslår, at der udvikles et tværfagligt forløb om erhvervspraktik, a la *Sex og Samfunds* tværfaglige forløb *Uge Sex* med relevant materiale. Det vil lette opgaven for læreren med at koble erhvervspraktik til undervisningen, fortæller hun:

Hvis der var noget materiale der koblede noget dansk og det at være i erhvervspraktik eller samfundsfag eller matematik, (...) eller hvis der blev lavet en form for tværfagligt forløb, ligesom vi har ”Uge Sex”, (...) det kan være noget med budgetter i matematik, hvordan skriver man en ansøgning i dansk, hvad er en fagforening i samfundsfag. Det kunne være en rigtig rigtig rigtig fin ting at koble det sammen. De timeløse emner er svære, også at pege på, hvilken lærer er det, der skal tage sig af det, hvem er det lige der synes, at de har tid til det, hvad er det for nogle fag, vi skal pille det her ud af, men hvis man kunne se, at det rent fagligt gav mening (...) sådan et tværfagligt forløb, hvor man havde nogle forskellige ting der, hvor nu tager vi det allesammen, og alle har noget, hvor de kunne byde ind med fagligt, det tror jeg ville være en rigtig god idé.

Lærer

4.4 Sammenhæng mellem erhvervspraktik og vejledning

Overordnet set svarer over halvdelen af lederne (62 %), at man på skolen arbejder på at skabe en sammenhæng mellem erhvervspraktik og øvrige vejledningsaktiviteter for alle elever. 20 % svarer, at dette kun sker for ikke-uddannelsesparate eller skoletrætte elever, mens 12 % angiver, at erhvervspraktik er en særskilt aktivitet uden sammenhæng til øvrige vejledningsaktiviteter. Det fremgår af tabel 4.4.

TABEL 4.4

Arbejder I på skolen med at skabe sammenhæng mellem erhvervspraktik og de øvrige vejledningsaktiviteter, fx vejledning, brobygning og introduktionskurser?

	Antal	Procent
Ja, for alle elever	187	62 %
Ja, for uddannelsesparate elever	0	0 %
Ja, for ikke-uddannelsesparate eller skoletrætte elever	60	20 %
Nej, erhvervspraktikken fungerer adskilt fra de øvrige vejledningsaktiviteter	36	12 %
Ved ikke	18	6 %
Total	301	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.
Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

Fra interviews med ledere fremgår det, at sammenhængen i vejledningsindsatsen ofte skabes af klasselæreren og/eller vejlederen. Sammenhængen handler primært om at sikre et samspil mellem erhvervspraktik og aktiviteter vedrørende det timeløse emne *Uddannelse og job*, UPV-procesen og det løbende arbejde med studievalgportfolioen. En leder beskriver sammenhængen på følgende måde:

Vejlederen er typisk inde over UPV og studievalgportfolioen og snakker om, hvad der skal til for at være parat til at tage uddannelse, arbejde og have kompetencer som menneske for at blive livsduelig. Det handler ikke kun om praktik, men praktikken er med til at understøtte dette.

Leder

En anden leder fremhæver, at lærerne bruger deres erfaringer med elevernes praktik i UPV-procesen især ift. praksisfaglighedsvurderingerne. Ligeledes nævner en lærer, at lærerbesøg på praktiksteder kan give læreren information, der kan indgå i parathedsvurderinger fx ift. vurdering af elevernes praksisfaglighed. En lærer beskriver, hvordan erhvervspraktik er et led i en samlet proces omkring uddannelsesparathedsvurderingerne på den måde, at praktik kan bruges som en arena til at arbejde med de målsætninger, der er sat for eleverne i forbindelse med UPV. Læreren peger på, at det både kan omhandle sociale og personlige forudsætninger og nævner mødestabilitet som en målsætning, det kan være oplagt at arbejde med i praktikken, hvor der er forventninger om, at man skal være på et bestemt tidspunkt.

Praktik er også på nogle skoler en del af arbejdet med studievalgportfolioen, der indeholder en del om praktik.¹² En leder fortæller fx, at eleverne sammen med klasselæreren og skolens vejleder bruger en lektion efter deres praktikforløb på at reflektere over praktikken ved at beskrive forløbet i deres studievalgportfolio.

Endelig er der skoler, hvor sammenhængen i udskolings- og vejledningsindsatsen primært består i konkret planlægning, der sikrer, at man overholder de lovgivningsmæssige krav til udskolings- og vejledningsaktiviteterne.

En leder fra en skole, hvor sammenhæng i udskolings- og vejledningsaktiviteter prioriteres højt, fortæller, at indsatsen på skolen er en del af en større kommunal ungestrategi, der skal sikre en bedre overgang til ungdomsuddannelse. Strategien indebærer fx, at der på kommunens skoler er ansat en praktikkoordinator, som specifikt har til ansvar at stå for opgaverne i relation til praktik. Ansvar for at skabe en sammenhæng i den samlede udskolings- og vejledningsindsats er placeret på kommunalt niveau i regi af den kommunale ungeindsats, og syv kommunale medarbejdere arbejder med aktiviteterne på de enkelte skoler.

For vejlederne ses praktik som en samlet del af vejledningsindsatsen, fortæller flere vejledere. En vejleder beskriver, at praktik indgår som del af et kontinuerligt vejledningsforløb, hvor vejlederen gennem kollektiv vejledning, oplæg og øvelser i klassen og i forbindelse med forberedelse og opfølgning af praktikken arbejder med elevernes styrker og deres uddannelses- og jobønsker.

¹² Se evt. afrapporteringsskema vedr. studievalgportfolio (BEK 1016, 2019, bilag 1).

5 Vurderinger af elevernes udbytte af erhvervspraktik

I det følgende præsenteres lederne, læreres og vejlederes perspektiver på elevernes udbytte af erhvervspraktik.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at langt størstedelen af lederne vurderer, at praktik er et godt redskab til at lære elever om job og arbejdsliv og til at give dem indsigt i egne styrker og egne interesser. Af den kvalitative analyse fremgår det, at lederne, lærere og vejledere er positivt stemte over for erhvervspraktik og overordnet set vurderer, at eleverne får et udbytte heraf, selvom der er forskel på, hvor stort de vurderer, at dette udbytte er.

På tværs af interviews lægges der vægt på, at erhvervspraktik kan give elever relevant viden om, hvad det vil sige at være på en arbejdsplads.

Det fremgår desuden, at erhvervspraktik kan bidrage til elevernes afklaring i forhold til deres fremtidige valg af en ungdomsuddannelse. Det drejer sig både om, at praktik kan være direkte afklarende, men også om at praktik kan gøre eleverne nysgerrige på deres uddannelsesmuligheder.

Herudover peger interviewene på, at erhvervspraktik kan give eleverne succesoplevelser, der kan motivere dem i forhold til deres skolegang og kan give øget selvtillid.

5.1 Generelt udbytte af erhvervspraktik

På tværs af de gennemførte interviews giver ledere, lærere og vejledere udtryk for, at eleverne får et relevant udbytte af at komme i erhvervspraktik. Dog er der samtidig forskel på, hvor stort dette udbytte vurderes at være. Nogle ledere peger på, at erhvervspraktik giver et bredt udbytte til eleverne, uanset hvor bogligt eller praktisk anlagte de er, og uanset om de er motiverede for at gå i skole eller ej. En leder fortæller:

Praktik er et fantastisk redskab og et godt supplement til skolens andre aktiviteter. Praktik rammer et bredt segment af elever. Både dem, der skal afklares og dem, der er sårbare og dem, der har det svært med den akademiske tilgang til læring.

Leder

En leder pointerer, at også de elever, der ikke selv kommer meget motiverede fra et praktikforløb, ofte vil have taget noget med sig. Det kan dreje sig om, at erfaringer med fx kedelige praktikopgaver også kan bidrage til afklaring og refleksion hos eleven.

Andre ledere vurderer, at erhvervspraktik særligt giver udbytte til nogle elevgrupper som fx skoletrætte elever, eller elever der motiveres af praktiske opgaver. En lærer fremhæver i forlængelse

heraf, at praktik særligt kan give et udbytte for de elever, der vælger at komme i praktik inden for et område med meget praktisk arbejde, fx som håndværker, da det giver gode muligheder for at afprøve relevante kerneopgaver. Flere lærere og ledere er inde på, at praktik inden for akademiske erhverv kan være udfordrende, da eleverne har svært ved at få lov til at prøve kræfter med jobs, der kræver en høj grad af specialisering. Det gælder fx, når elever kommer i praktik hos et advokatfirma eller en dyrlæge, men kun får mulighed for at prøve kræfter med relativt rutineprægede opgaver, mens de er i praktik.

Der er også ledere og en lærer, der formulerer sig mindre begejstrede for erhvervspraktik end flertallet af de interviewede. En leder fra en skole, hvor der ikke arrangeres fælles praktikuger, men hvor eleverne selv kan tage initiativ til erhvervspraktik, påpeger fx, at prioritering af erhvervspraktik foregår på bekostning af prioritering af andre aktiviteter. Lederen beskriver det således:

Jeg tror ikke, vi skal bruge mere energi på det, end vi gør lige nu. Det fungerer fint ud fra det, det er. Man kan jo altid gøre noget mere; i undervisningen, i hverdagen og i forberedelse osv., men det er en afvejning, hvad er det så, man ikke skal arbejde med? Hver gang man bruger et minut på en ting, så bruger man et minut mindre på noget andet. Det er en hård prioritering af, hvad der skal fylde mest. Jeg synes, man skal være meget, meget varsom med at sige: ”vi vil også gerne noget mere af det og det og det”, ja det er fint, men der er også en hverdag, der skal hænge sammen, og det bliver ikke bedre af at man siger, at noget skal være der. Det er de samme mennesker, der skal løse det [alle opgaverne skolen har] (...) Jeg tror, det er meget sundt, som det er nu med erhvervspraktik - at det er en mulighed med praktik, men det er også vigtigt, at man ikke gør det til mere end det er.

Leder

Lederen er således inde på, at opgaverne med praktik ikke skal gribe om sig. Han vurderer, at der er fare for, at medarbejderne ikke løser opgaven med praktik, hvis opgaven bliver for omfattende. En lærer for en anden klasse påpeger, at det er hans oplevelse, at eleverne har en sjov uge i praktik, men generelt ikke går derfra klogere på deres uddannelsesvalg. På den konkrete skole vurderer læreren, at dette hænger sammen med, at praktikken for 9. klasses-eleverne ganske enkelt ligger for sent til at kunne få en betydning for de unge refleksioner om uddannelsesvalg.

Herudover er der nogle få informanter, der fortæller om elever, der har haft dårlige oplevelser i forbindelse med praktikken. Det hænger ifølge lærerne ofte sammen med, at praktikværten ikke har tilstrækkeligt med relevante opgaver til eleven eller ikke tager godt imod eleven. Et godt kendskab til praktikstederne, som det fremgår, at nogle ledere har, kan være med til at sikre, at eleverne får gode praktikoplevelser.

5.1.1 Indblik i arbejdsliv og arbejdspladskompetencer

Ledere, lærere og vejledere vurderer generelt, at erhvervspraktik er et godt redskab til at lære elever om job og arbejdsliv og til at give dem indsigt i egne styrker og egne interesser. Knap tre fjerdedele af lederne (73 %) svarer, at erhvervspraktikken i høj grad eller i nogen grad er et godt redskab til at lære elever om job og arbejdsliv, mens godt halvdelen (hhv. 52 % og 51 %) tilsvarende vurderer, at praktik er et godt redskab til at give elever indsigt i egne styrker og interesser. Dette fremgår af figur 5.1 nedenfor.

TABEL 5.1

I hvilken grad vurderer du overordnet set, at erhvervspraktik er et godt redskab til...

	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke	Total
... at lære elever om job og arbejdsliv? (n = 301)	73 %	23 %	3 %	0 %	0 %	100 %
... at give elever indsigt i egne styrker? (n = 301)	52 %	41 %	7 %	0 %	0 %	100 %
... at give elever indsigt i egne interesser? (n = 301)	51 %	41 %	7 %	0 %	0 %	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.
Note: Spørgsmålet er stillet til skoler, der har erfaring med erhvervspraktik på mindst ét klassetrin.

Interview med ledere, lærere og vejledere understøtter desuden resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen vedrørende praktik som et redskab til at lære om arbejdsliv. Ledere og lærere peger især på, at praktik kan være med til at lære eleverne om sociale kompetencer og kompetencer, som er relevante i en jobsammenhæng.

Både ledere og lærere peger på, at eleverne oplever at være en del af et arbejdsfællesskab, hvor der er forventninger til – og behov for – deres arbejdsindsats. Det kan også handle om, at elever lærer noget om, hvordan man taler til hinanden og gebærder sig på en arbejdsplads. En leder pointerer desuden, at elevernes udbytte i høj grad handler om personlig udvikling, som fx at blive bedre til at tale med nye mennesker, frem for noget konkret fagspecifikt.

Herudover kan indblik i arbejdsliv handle om, at det bliver tydeligt for eleverne, at medarbejdere på en arbejdsplads ofte har forskellige funktioner og er afhængige af hinanden for at løfte virksomhedens arbejdsopgaver. En leder beskriver i forlængelse heraf, at det giver eleverne disciplin, når arbejdspladsen har forventninger til, at de leverer en arbejdsindsats og ikke kommer for sent på arbejde. Også i interviews med lærere og vejledere lægges der vægt på, at eleverne kan blive overraskede over de krav, der stilles på en arbejdsplads. Det handler fx om, at alle opgaver ikke nødvendigvis er sjove hver dag, at der er få pauser, at man skal stå tidligt op, og at man ikke bare kan komme lidt for sent på arbejde.

Nogle ledere og lærere fortæller desuden, at nogle elever efter et praktikforløb får tilbudt et fritidsjob eller får tilsagn om en læreplads, når de skal videre på en ungdomsuddannelse.

5.1.2 Større viden om jobmuligheder og kvalificering af uddannelsesvalg

Herudover fremgår det på tværs af de gennemførte interviews, at mange elever får udvidet deres horisont i forhold til mulige uddannelser og jobs. Således beskriver en leder blandt andet, at praktik kan gøre eleverne nysgerrige på deres uddannelsesmuligheder. En leder fortæller, hvordan de fra hendes perspektiv ofte lykkes med at bruge praktik til at gøre eleverne mere åbne i forhold til job- og uddannelsesmuligheder:

Vi har en filosofi om, at vi må prøve at undgå, at de unge bliver alt for ensporede - jeg skal bare være tømmer eller gå på gymnasiet. Vores filosofi er, at vi må åbne deres øjne, få gjort dem nysgerrige. En studentereksamen med lavt gennemsnit kan man ikke bruge til noget, og så er det bedre at elever, der vil have svært ved at opnå et godt gennemsnit, tager en anden vej.

Leder

Lederen fortæller, at skolen formår at udfordre elevernes umiddelbare tanker om uddannelsesvalg ved at understøtte, at de kommer i praktikforløb, der giver dem åbne i forhold til job- og uddannelsesmuligheder. Skolens andel af elever, der springer fra en ungdomsuddannelse, er ifølge lederen meget lille. Samtidig har skole en stor andel af elever, over 30 %, der vælger en erhvervsuddannelse.

Også blandt lærere og vejledere lægges der vægt på, at erhvervspraktik kan åbne elevernes øjne og give dem større viden om erhverv, som de ikke tidligere havde tænkt på som en mulighed for dem. Det kan fx ske ved, at eleverne møder medarbejdere med forskellige baggrunde og jobfunktioner, mens de er i praktik. Som eksempel fortæller en lærer om en elev, der var i erhvervspraktik hos en virksomhed, der bygger mandskabsvogne, og mødte sælgere, kontorfolk og håndværkere og på den måde blev præsenteret for en bred palet af uddannelser. Nogle lærere oplever i tråd med denne pointe, at eleverne i praktikken ser, at der er mange veje ind i et arbejdsliv, og at man godt kan få et godt arbejdsliv, selvom man ikke har taget ”den direkte vej”.

Erhvervspraktik kan ifølge flere ledere, lærere og vejledere bidrage til elevernes afklaring i forhold til deres fremtidige valg af en ungdomsuddannelse. Det kan både handle om, at nogle elever bliver mere sikre på deres uddannelsesvalg, og om at elever finder ud af, at de ikke ønsker det arbejde eller den arbejdsdag, som de troede. Som eksempler nævnes elever, der troede, de ville arbejde i butik eller som frisør, men opdager, at der er flere rutineprægede arbejdsopgaver i sådan en hverdag, end de havde forestillet sig. Oplevelser af at kede sig eller savne udfordring i praktikken kan ifølge de interviewede lærere give anledning til, at elever overvejer deres uddannelses- og jobmuligheder en ekstra gang.

5.1.3 Succesoplevelser og styrket motivation

Både blandt ledere, lærere og vejledere er der en oplevelse af, at erhvervspraktik kan give eleverne værdifulde succesoplevelser, der kan medvirke til at styrke motivationen for skolen, og som kan styrke selvtillid.

Praktik kan styrke motivationen for skolen

At erhvervspraktik kan være med til at styrke motivationen for skole og uddannelse nævnes især i forbindelse med praktik for skoletrætte elever (se også kapitel 6). Flere ledere, vejledere og lærere er dog også inde på, at erhvervspraktik mere generelt kan give elever en oplevelse af, at der er noget, som de er gode til, og en fornemmelse af at kunne udvikle sig på relativt kort tid inden for et felt. En vejleder beskriver, at succesoplevelser i praktikken kan fungere som ”raketbenzin”, fordi det har potentiale til at styrke motivationen for skolen. Det handler fx om, at nogle elever får blik for, hvad det kræver at uddanne sig til en given funktion og derfor bliver mere motiverede for at engagere sig i skolen. En lærer beskriver, hvordan praktikken kan motivere elever:

Det er meningsgivende og motiverende for eleverne at prøve at være ude på en arbejdsplads, uanset hvad det er for en, så det ligesom kan give dem noget brænde på bålet ift. at gå i skole, til ligesom at sige ”det er derfor jeg går i skole, det er derfor, det er vigtigt, jeg kan det her” eller ”så blev jeg færdig med 9., så kunne det godt være, jeg gerne ville i den her retning”.

Lærer

For nogle af de fagligt dygtigste elever kan erhvervspraktik også give ekstra motivation. Nogle lærere fortæller om tilfælde, hvor praktikken giver fagligt stærke elever mulighed for at udfordre sig selv. Det gælder fx en elev, der kom i praktik som biokemiker på DTU, og som ifølge læreren kom tilbage med kendskab til en helt ny og spændende verden, og som efterfølgende kom til at deltage i en ung-forsker-gruppe.

Succesoplevelser styrker selvtilliden

En leder pointerer, at oplevelsen af at lykkes med noget kan styrke elevernes selvværd og kan især være værdifuldt for elever, som har det svært i skolen. En leder beskriver det på følgende måde:

Mange af eleverne møder op som et ubeskrevet blad første dag i praktik og har en oplevelse af at gå kompetent derfra fredag med en bred viden. Hvis man kan spejle det over i andre områder, altså at man kan nå langt med en relativt lille indsats. Hvis man sagde det samme om matematik: selvom du ikke kan meget mandag, kan du meget mere fredag. Man kan flytte sig, det giver et billede af, at man kan mere, og der ikke skal så meget til.

Leder

Også lærere og vejledere oplever, at eleverne kan få succesoplevelser i praktikken. En lærer fortæller fx om, hvad det kan betyde for usikre elever:

Det jeg har lagt mest mærke til, det er, at der kommer elever som er usikre og tvivler på egne evner, og de kommer tilbage med sådan lidt rank ryg, blink øjet og man kan se på dem, de er virkelig vokset med opgaven, og det der med at få af vide, ”du er da skide god til det her”, som de måske ikke så tit får af vide, der kan det noget

Når praktikstederne er gode til at anerkende eleverne for deres arbejde og give dem opgaver, de kan lykkes med, kan praktik altså give en øget selvtillid og en fornyet energi, når eleverne kommer tilbage i skolen.

Vurderinger af elevens udbytte af erhvervspraktik

- Kendskab til forskellige typer erhverv
- Styrket nysgerrighed og åbenhed omkring uddannelses- og jobmuligheder
- Bevidsthed om, hvad det kræver at uddanne sig til et givet erhverv
- Afklaring og kvalificering af ungdomsuddannelsesvalget
- Sociale kompetencer, som er relevante ift. adfærd på en arbejdsplads
- Arbejdspladskompetencer som fx disciplin og mødestabilitet
- Styrket selvværd og motivation for skolen
- Et fritidsjob eller tilsagn om praktikplads
- På den lange bane: mindre frafald og omvalg på ungdomsuddannelserne

Note: Oversigt over folkeskoleledernes, læreres og vejlederes perspektiver på elevernes udbytte af erhvervspraktik.

6 Forhold af betydning for velfungerende praktikforløb

I det følgende præsenteres ledernes, læreres og vejlederes perspektiver på hvilke forhold, der særligt har betydning for elevernes udbytte af erhvervspraktik.

I forhold til *elevernes indstilling og indsats* viser undersøgelsen, at det kan mindske elevers udbytte af erhvervspraktik, hvis de ikke er motiverede for eller trykke ved at tage i praktik. Det kan også mindske elevers udbytte, hvis de ikke har en tydelig forståelse af de arbejdsopgaver, de skal lave i praktikken, og bliver demotiverede, når praktikken starter. Herudover spiller forældrene en væsentlig rolle og kan, når de engagerer sig i praktikken, bidrage til udbytterige praktikforløb.

I forhold til *praktikstedets indsats* kan det understøtte elevernes udbytte af praktikken, når praktikstedet prioriterer at gøre en indsats for at skabe et godt praktikforløb for eleverne ved fx at lave en god introduktion og forberede relevante arbejdsopgaver. Herudover er det en fordel, når der sker en forventningsafstemning mellem elev og praktiksted forud for praktikken. Til sidst kan det understøtte elevers udbytte af praktikken, når der er en dedikeret praktikvært, der engagerer sig i elevens praktikforløb.

I forhold til *skolens indsats* handler det i høj grad om, at det kan understøtte elevers udbytte, når en lærer på skolen er involveret både før, under og efter praktikken. Samtidig kan det udfordre skolerne, når praktikker ikke ligger i faste uger, men er spredte i løbet af skoleåret. Det handler om, at det er besværligt at sikre undervisning til alle elever, når ikke alle er i praktik på samme tid og samtidig. Herudover nævnes lærernes arbejdsbyrde som noget, der kan gøre det svært at finde tid til at inddrage praktikerfaringer i undervisningen. Desuden er ledelsesmæssig prioritering af erhvervspraktik samt klare retningslinjer medvirkende til at understøtte udbyttet af et praktikforløb.

I forhold til *kommunens involvering* handler det om, at det kan understøtte gode praktikforløb, når kommunen tydeligt prioriterer erhvervspraktik. Det kan desuden styrke praktikforløbene, når en vejleder bruger sit netværk og kendskab til lokale virksomheder til at understøtte, at elever kommer i relevante praktikforløb.

6.1 Betydningsfulde forhold for elevers udbytte

En række forhold har betydning for, hvor stort et udbytte eleverne får af deres erhvervspraktik. På tværs af de gennemførte interviews med ledere, lærere og vejledere fremhæves særligt otte betydningsfulde forhold.

Af figur 6.1 fremgår to forhold, der hænger sammen med *elevens indstilling og indsats*, to forhold, der knytter sig til *praktikstedets indsats*, to forhold, der knytter sig til *skolens indsats* og to forhold, der knytter sig til *kommunens involvering*.

FIGUR 6.1

Forhold af betydning for eleveres udbytte af erhvervspraktik

6.1.1 Forhold ved elevens indstilling og indsats

Dette afsnit har fokus på, hvordan forhold relateret til elevens indstilling og indsats har betydning for eleveres udbytte af erhvervspraktik.

1. Manglende motivation eller indblik i arbejdsopgaver kan mindske udbytte af erhvervspraktik

Elevernes lyst til – og motivation for – at tage i praktik har betydning for det udbytte, de får. Det peger ledere, lærere og vejledere på i interviewene. En lærer beskriver, at det er afgørende for udbyttet af praktik, om eleven er en ”aktiv og positiv deltager på arbejdspladsen”.

Ledere fortæller, at eleverne generelt gerne vil i praktik, men at der kan være tilfælde, hvor eleverne er usikre eller ikke har lyst. En leder fortæller fx, at det kan handle om elever, der i forvejen er udfordrede på den ene eller anden måde. En lærer fortæller desuden, at det opleves, at nogle elever søger at komme afsted i par, fordi det føles trygt. Det er dog erfaringen blandt lærere og vejledere, at eleverne får et større udbytte, når de tager alene afsted, fordi de i højere grad er nysgerrige og engagerede, når de er i praktik på egen hånd.

Herudover peger en lærer på, at det kan svække elevernes motivation for praktik, hvis de ikke kommer i praktik de steder, som de egentlig ønsker, som fx sygeplejerske eller læge. I disse tilfælde er der nogle elever, der ifølge læreren træffer det ”lette valg” og kommer i praktik i en butik uden dog at være motiveret for arbejdet frem for at tænke på deres uddannelses- og jobmuligheder ved valg af praktiksted. Således kan nogle elever miste motivationen for at komme i praktik, hvis det ikke

kan blive i drømmejobbet. Selvom lærere og ledere peger på, at eleverne generelt får et udbytte af at være i erhvervspraktik, også selvom det ikke nødvendigvis bliver i deres første prioritet, er det også et perspektiv i interviewene, at udbyttet kan understøttes, hvis eleven også selv er motiveret. Det er også en pointe, at der på nogle skoler hviler meget ansvar på elevernes skuldre i forhold til at finde en relevant praktikplads.

Herudover kan det også være en udfordring, hvis eleven ikke har et tydeligt billede af det arbejde, der skal udføres i praktikken. Det er en pointe på tværs af de gennemførte interviews. En leder fortæller, at det fx kan være tilfældet, hvis en elev har en forventning om kun at skulle lave ”det sjove” og i en cykelhandler fx kun vil arbejde med cyklerne, men ikke rydde op. Det kan derfor give konflikter eller dårlige oplevelser for eleverne, hvis de ikke har sat sig ind i, hvilke arbejdsopgaver de forventes at løse. En leder beskriver det på følgende måde:

Det kan give konflikter, hvis eleverne ikke har et billede af, hvad jobbet er. Der er også mange timer på en uge, hvor jobbet ikke er super fedt. Det er vigtigt at have indsigt i, hvad de kommer ud til, ellers kan de komme ud til en brudt drøm. Hvis de ikke klæder sig selv godt nok på, eller bliver klædt på af virksomheden eller forældre. Elever skal være klar til at tage de opgaver, der byder sig, hvis det ikke er sjovt, så gider de ikke altid.

Leder

En leder peger dog på, at det kan være svært for den enkelte elev at sætte sig ind i arbejdsopgaver og selv vurdere, om et match med en praktikvirksomhed er relevant.

2. Forældreopbakning kan bidrage til, at eleven får en god praktik

På tværs af interviewene bliver der peget på forskellige måder, hvorpå forældre kan understøtte, at elever får et udbytte af deres erhvervspraktik.

Det handler primært om, at det er betydningsfuldt, at forældre klæder deres børn på til at skulle i praktik ved at tale om elevens forventninger inden selve praktikken. Desuden handler det om, at forældrene støtter op om elevens praktik – også selvom det kan være svært for eleven at skulle tage bussen et nyt sted hen alene. En leder fortæller, at han har oplevet forældre, som synes, at det er vigtigere for eleven at have undervisning i skolen. Det kan være en udfordring, der kan gå ud over elevens motivation.

En leder fortæller, at de på skolen har lavet en folder til forældrene, som beskriver, hvad praktikken går ud på. Formålet er her at involvere forældrene og gøre dem trygge, så de kan bakke deres børn op i, at praktik er vigtig at gennemføre.

Herudover er det en pointe, at også forældrenes netværk kan spille en rolle. Det handler om, at elever ofte kommer i praktik gennem forældrenes netværk. En lærer fremhæver, at elever, der er i praktik hos bekendte, i højere grad end elever, der er i praktik hos fremmede, oplever at få lov til at lave en masse spændende opgaver og prøve sig selv af.

6.1.2 Forhold ved praktikstedets indsats

Dette afsnit har fokus på, hvordan forhold forbundet med praktikstedets indsats har betydning for elevens udbytte af erhvervspraktik.

3. Forventningsafstemning mellem elev og praktiksted bidrager til en god praktik

En indledende forventningsafstemning mellem elev og praktiksted kan understøtte, at eleven får en god praktik. Det fremgår af interview med ledere.

Flere ledere fortæller om, at skolen på den ene eller anden måde har en forberedende snak eller arrangerer et formøde med praktikstedet. En leder fortæller, at de i visse tilfælde tilrettelægger et formøde mellem eleven, praktikstedet og læreren, så eleven kan tage ud til praktikstedet sammen med læreren og på den måde får hjælp til at komme ind på arbejdspladsen.

I andre situationer afholdes mødet mellem skolen og praktikstedet, hvor skolen forbereder praktikstedet på, hvad det er for en elev, der kommer ud til dem. En leder fortæller, at hun har løbende kontakt pr. telefon til praktikstederne alt efter behov.

En vejleder fortæller, at hun i nogle situationer er med til sammen med elever at forberede praktikstederne, hvis eleverne har nogle udfordringer, som det kan være en fordel, at en praktikvært kender til og kan tage hensyn til, mens eleven er i praktik:

Nogle kravler på væggene og er mere udfordrede end andre, der forsøger jeg at være ærlige over for værterne [ved at have en dialog med eleven herom], ”vi skal lige have forberedt smeden på, at du har udfordringer med koncentration”, nogle praktikværter indgår jo også i et pædagogisk samarbejde

Vejleder

4. Det kræver en indsats fra praktikvirksomheder, for at eleverne får et stort udbytte

Det kræver en stor indsats for praktikvirksomhederne at tilrettelægge gode praktikforløb for eleverne. Det er en pointe på tværs af de gennemførte interviews. At praktikstedet gør sig umage, og at eleven møder en dedikeret praktikvært, har betydning for elevernes udbytte af praktikken, hvilket både handler om, at eleven bliver taget godt i mod, at eleven får lov at lave nogle opgaver, der har med faget at gøre, og at praktikværten har gennemtænkt et forløb for eleven, så der er sammenhæng mellem dagene. En leder beskriver det på følgende måde:

Det afgørende for om praktikken bliver god, er den person, der er vejleder [praktikvært] for den unge i praktik, er en person, der brænder faget, som er god til at tage nogen ind, give dem noget at lave, og tænke igennem, hvad eleven skal have ud af det.

Leder

En leder fortæller fx, at en elev var i erhvervspraktik på et tidsskrift og fik lov til selv at skrive en lille artikel og få den udgivet i tidsskriftet som eksempel på et praktikforløb, hvor eleven kommer helt tæt på arbejdslivet og får lov at arbejde med kerneopgaven.

Det kan være en barriere for at få et udbytterigt praktikforløb, hvis en praktikvirksomhed ikke har gjort sig klart, hvad det indebærer at få en elev i erhvervspraktik eller ikke har gennemtænkt introduktion og arbejdsopgaver til eleven. Flere lærere og vejledere understreger vigtigheden af, at en praktikvirksomhed gør sig klart, at det er et stort arbejde at have elever i erhvervspraktik. Samtidig kræver det en forståelse for, at det for mange elever er deres debut på arbejdsmarkedet, og at eleverne ikke selv nødvendigvis kan vurdere, hvad de kan gøre på arbejdspladsen, eller hvordan det skal gøres.

En leder fortæller, at de på skolen sender en skrivelse ud til praktiksteder om, hvad man som virksomhed skal være opmærksom på, når man er praktikvært. På en skole ønsker en lærer på baggrund af erfaringer med mindre gode praktikværter, at skolen eller kommunen benytter sig af muligheden for at indføre en løbende evalueringspraksis, hvor elever giver feedback til praktikværter.

6.1.3 Forhold ved skolens indsats

Dette afsnit har fokus på, hvordan forhold relateret til skolens indsats har betydning for elevers udbytte af erhvervspraktik.

5. Skoleinvolvering kan understøtte, at eleverne får et stort udbytte

På de interviewede skoler, er der forskel på, hvor involverede skolerne er i forhold til at understøtte elevernes forberedelse til – og opfølgning på – praktik, samt hvorvidt eleverne har opgaver med fra skolen, der skal løses, mens de er i praktik (se afsnit 4.2).

De skoler, hvor lærere er involveret i elevers praktik før, under og efter, peger på, at det styrker elevernes udbytte af praktikken, at man på skolen forbereder eleverne på praktikken og understøtter deres refleksion. En lærer forklarer dette på følgende måde:

Hvis der ikke tages hånd om forberedelse og opfølgning med eleverne, så kommer ugen til at stå alene. Så er ugen ikke kendetegnet af andet end, at jeg ikke må møde i skole. Det er eleverne og det, de skal have ud af praktikken, der skal i centrum.

Lærer

At skolerne bør have fokus på at sikre, at elever får sat ord på deres oplevelser i erhvervspraktik for at understøtte nye erkendelser i forbindelse med studievalg, var ligeledes en central pointe i en rapport om skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse (EVA, 2015). I undersøgelsen fra 2015 fremgik det, at det var en udfordring for lærerne at finde tid til arbejdet i praksis, og indeværende undersøgelse peger ligeledes på, at denne udfordring stadig ikke er løst.

Interviewene med lederne viser, at der er forskel på, hvor gennemtænkt skolernes planlægning af erhvervspraktikken er, herunder hvor godt praktikken tilrettelægges i forhold til skolens årshjul og andre aktiviteter. Ifølge nogle lærere kan det også være en udfordring, hvis ikke en leder afsætter det antal timer til at involvere sig i praktikken, som lærerne vurderer er nødvendigt for at gøre det i et tilstrækkeligt omfang. Nogle ledere fortæller, at de ikke oplever, at der er tid og overskud til at være opfindsomme i forhold til at finde på måder at få erfaringer fra erhvervspraktik ind i undervisningen på. En lærer peger i forlængelse heraf på, at det er svært at integrere læring fra praktikken, hvis man ikke er involveret i at forberede elever til praktik og samle op på deres erfaringer, som det er tilfældet på den skole, han er lærer på.

Ifølge nogle ledere giver det flere gnidningsfrie processer, når der holdes et planlægningsmøde inden skolestart, eller når erhvervspraktikperioderne kører efter en velkendt model, der er passer ind i skolens kalender. Et sted ligger praktikken fx fast efter terminsprøver. Ifølge lederen er dette en fordel, da praktikperioden dermed frigiver tid til lærerne til at rette terminsprøver.

6. Praktikkens fleksibilitet kan besværliggøre undervisningen

Nogle ledere fortæller, at de oplever, at det er blevet mere fleksibelt at tilrettelægge praktikken for den enkelte elev, men sværere at koordinere undervisningen for lærerne. Efter praktikken er blevet en ret og derfor ikke nødvendigvis skal gennemføres af alle elever det samme antal dage eller på samme tidspunkt, er det blevet svært at sikre, at eleverne ikke går glip af undervisning, lyder det fra en række ledere og enkelte lærere.

En leder fortæller, at lærerne ikke længere kan tage med ud på praktikstederne og sikre en god opstart for elever med særlige behov, fordi skolen har valgt en model, hvor elevernes praktikker ligger spredt henover skoleåret, og lærerne dermed er optagede af at skulle undervise de elever, som sid-

der tilbage i klassen. En anden leder fortæller, hvordan de overkommer udfordringen med, at eleverne er afsted forskudt ved at lave samlæsning eller fagdage i dansk og matematik, så alle elever får det, de skal gennemgå.

God planlægning kan også være en måde at omgå denne udfordring. Flere steder samarbejder lærere og vejledere om at undgå praktik i vigtige skoleperioder eller være fleksible i forhold til afleveringer eller lignende, når eleverne er i praktik. Dette er særligt relevant på skoler, hvor eleverne ikke nødvendigvis er i praktik i en fælles uge. En vejleder fortæller følgende:

Noget jeg også gør, er, at sige til nogle af eleverne, at de godt kan aflevere den engelske stil der er, mens de er i praktik, så vi har fokus på det faglige også, og så det kan hænge sammen. Jeg snakker også med læreren om, hvorvidt der er noget [skolearbejde], mens de er i praktik, derfor skriver jeg til lærerteamet ”at Peter er i praktik i den uge”, så de er klar over det.

Vejleder

Herudover nævner flere skoler, at det kan være udfordrende at nå omkring den planlagte undervisning, så eleverne bliver klar til eksamen, når elever tager i praktik i 9. klasse. Herudover opleves folkeskolens afgangsprøve, hvor eleverne potentielt kan komme op i alle fag, som en væsentlig barriere for at gennemføre praktikforløb, særligt for elever med særlige behov, der får tilrettelagt en praktik ud over et almindeligt praktikforløb. Bekymringen er, at eleverne går glip af for meget af undervisningen.

Flere ledere er inde på netop denne afvejning. Generelt er der dog en oplevelse af, at det ikke giver for store faglige udfordringer at sende elever i praktik, og at det ofte har en værdi, der gør det værd at gennemføre på trods af de timer, som eleven ikke deltager i.

6.1.4 Forhold ved kommunens involvering

Dette afsnit har fokus på, hvordan forhold i relation til den kommunale involvering i praktik har betydning for elevers udbytte af erhvervspraktik.

7. Kommunens prioritering og strategiske fokus på erhvervspraktik kan bidrage til meningsfulde praktikforløb for eleverne

Flere ledere fortæller, at det kan bidrage til meningsfulde erhvervspraktikforløb for eleverne, når man i kommunen tydeligt giver udtryk for, at erhvervspraktik prioriteres. Det kan være ved, at kommunen har vedtaget målsætninger eller retningslinjer vedrørende afvikling og planlægning af praktik eller ved, at kommunen har forskellige tilbud, som på forskellig vis spiller ind i – og hænger sammen med – erhvervspraktikken. Det kan fx være virksomhedsbesøg, som fungerer som en forberedelse til erhvervspraktikken.

En leder fortæller fx, at man i deres kommune har lavet en ny ungestrategi, hvor der er et generelt samarbejde mellem skoler, virksomheder og kommunen i forhold til at hjælpe alle unge på vej mod uddannelse og beskæftigelse. Det indebærer blandt andet, at en række virksomheder har forpligtet sig til at tage elever ind i erhvervspraktikforløb. I denne kommune er erfaringen, at virksomhederne også forstår, at det er i deres interesse at levere gode praktikforløb til de unge og ser dem som en potentiel fremtidig arbejdskraft.

8. Styrkede praktikforløb, når KUI involverer sig i planlægningen

Herudover fortæller flere ledere, at skolen arbejder tæt sammen med vejledere fra den kommunale ungeindsats.

Flere steder fortæller lederne, at vejledernes tilstedeværelse på skolen en eller flere dage om ugen giver en fleksibilitet til hurtigt at finde på løsninger sammen og handle, også i forhold til erhvervspraktik. Det kan fx være i forhold til relativt hurtigt at finde en relevant praktikplads til en elev.

Flere ledere fortæller desuden, at det har betydning, om vejledere fra den kommunale ungeindsats har lokalkendskab til virksomheder og organisationer. Når en vejleder kan bidrage til at skaffe praktikpladser, handler det om, at de typisk har et bedre netværk til det lokale erhvervsliv samt ofte indgår i et netværk med andre vejledere, som de samarbejder med i forhold til at finde relevante erhvervspraktikpladser til elever.

Herudover er der også et eksempel på en kommune, hvor vejledere koordinerer forskellige praktikuger for de forskellige skoler i kommunen med henblik på, at den belastning, der kan være forbundet med at have elever i praktik, spredes ud.

7 Særligt tilrettelagte praktikforløb

I det følgende beskrives, hvordan særligt tilrettelagte erhvervspraktikforløb planlægges og understøttes. Herudover belyses ledernes, læreres og vejlederes perspektiver på elevernes udbytte af erhvervspraktik. Kapitlet sætter særligt fokus på praktik for elever, der ikke trives i skolen pga. af skoletræthed eller faglige udfordringer. Når der i kapitlet henvises til særligt tilrettelagte erhvervspraktikforløb, kan der i praksis være tale om praktik under paragraf 33, stk. 4 og paragraf 9, stk. 4 (Folkeskoleloven, 2020, § 33, stk. 4 og 5 og § 9, stk. 4). Se evt. tabel 2.1. Det er dog ikke altid, at ledere, lærere og vejledere undervejs i interviewene med tydelighed angiver, hvilken form for praktiktype der er tale om, når det drejer sig om praktik til elever med særlige behov.

Undersøgelsen viser, at erhvervspraktik i høj grad vurderes som et godt redskab til elever med særlige behov, både i 6./7. klasse og i 8./9. klasse. Elever med særlige behov kan i denne sammenhæng henvises til elever, der er vurderet ikke-uddannelsesparate, elever der er uafklarede i forhold til, hvad de vil, er skoletrætte, ikke trives med boglig undervisning eller savner mere praktisk orienteret undervisning. Det er særligt gruppen af elever, der er skoletrætte, der fylder i ledernes, lærernes og vejledernes overvejelser om praktik for elever med særlige behov. Der er generelt vægt på at tilrettelægge praktikkerne efter de enkelte elevers behov og på at følge eleverne tæt før, under og efter praktikken.

Særligt tilrettelagte praktikker vurderes særligt at kunne give elever, især de med faglige udfordringer, et udbytte i form af øget motivation og en større forståelse af, hvorfor det er relevant at gå skole, samt en styrket selvtillid. Succesoplevelser i erhvervspraktik kan bidrage til at gøre skolegangen mere meningsfuld for eleverne.

Brugen af særligt tilrettelagte praktikker opleves generelt som et nyttigt og værdifuldt redskab især for skoletrætte elever eller elever med faglige udfordringer. Der er enkelte eksempler på, at der kan opstå udfordringer forbundet med særligt tilrettelagte praktikforløb. Det handler om, at det er afgørende, at skolen gør en væsentlig indsats for en god praktik, og at det i enkelte tilfælde kan give udfordringer for eleven, både faglige og sociale, ikke at være på skolen fuldtid.

7.1 Planlægning af – og opfølgning på – særligt tilrettelagte praktikforløb

I det følgende beskrives, hvordan særligt tilrettelagte praktikforløb planlægges og følges på skolerne.

7.1.1 Praktiktype og varighed tilpasses den enkelte elevs behov

I interviewene fortæller flere ledere, lærere og vejledere, at de oplever erhvervspraktik som en god mulighed for elever med særlige behov.

For elever, der af forskellige årsager er meget demotiverede i skolen, fortæller flere ledere, lærere og vejledere, at de benytter sig af muligheden for at supplere de ordinære praktikforløb med særligt tilrettelagte praktikforløb¹³ i 8. og 9. klasse¹⁴. Generelt fremgår det af interviewene, at det er relativt få elever på de enkelte skoler, der benytter denne mulighed.

Lederne fortæller, at de særligt tilrettelagte praktikforløb tilpasses elevens behov og typisk vil bestå af, at eleven er i praktik en-to dage om ugen gennem en periode, eller at eleven er mere intensivt i praktik i en kortere periode. Nogle steder kaldes disse forløb ”særpraktikker”. Når der arrangeres individuelle praktikforløb, foregår det generelt på skolerne i samarbejde med forældre.

Flere ledere og lærere fortæller desuden, at der er mulighed for interne praktikker, hvor elever fx kan komme i praktik hos pedellen, i sfo'en, i kantinen eller i it-afdelingen. En leder fortæller, at deres servicepersonale faktisk har en del af deres timer afsat til pædagogisk arbejde.

En leder beskriver, hvordan hun oplever, at særligt tilrettelagte erhvervspraktikker for elever med faglige vanskeligheder også er dilemmafyldt. Dilemmaet opstår i og med, at eleverne tages ud af skolen for at komme i praktik og dermed risikerer at komme fagligt bagud¹⁵. Lederen vurderer dog, at det er godt givet ud, når eleverne kommer i erhvervspraktik, da de kommer styrket tilbage fra erhvervspraktikken med fornyet energi, som også smitter positivt af på deres skolegang. Leder beskriver det således:

Ingen synes, det er sjovt med et trist barn. Men de skal jo være her. Så vi kigger på, hvordan kan vi hjælpe barnet med at få en skoledag, som er hæderlig. Lærerne og jeg er enige om, at det skal give mening i, så hvis eleven er væk fra klasselokalet i nogle dage, og så kan han komme tilbage og have nogle gode dage, så er det godt givet ud. Eleven kommer lidt bagud, men kommer styrket tilbage fra praktikken.

Leder

Citatet afspejler, at erhvervspraktik nogle steder ses som et værktøj i værktøjskassen til at få skolelivet til at hænge sammen for elever, der ikke trives med skolen.

7.1.2 Vejledere eller lærere følger typisk praktikken tæt

Mens elever er i særligt tilrettelagte praktikker, bliver de typisk fulgt tæt af en vejleder eller lærer. Det fremgår på tværs af interviewene.

Flere vejledere peger på, at de spiller en central rolle i forhold til at matche elev og praktiksted, især hvis eleven har nogle vanskeligheder, som det kan være hensigtsmæssigt, at praktikstedet kender til og kan tage hensyn til, mens eleven er i praktik. Herudover hjælper vejlederne nogle steder med at løse alle de praktiske ting, der kan opleves som uoverskuelige af eleven i forbindelse

13 Folkeskoleloven. (2020). Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr. 1396 af 28/09/2020). www.retsinformatio.n.dk/eli/ta/2020/1396

14 Det er ikke tilladt at benytte sådanne ordninger i 6. og 7. klasse (se tabel 2.1 for beskrivelse af lovgrundlag for erhvervspraktik), selvom nogle ledere fortæller om en lignende praksis på disse klassetrin, om end det synes at være mindre udbredt.

15 Når enkelte elever er i praktik, mens resten af klassen har undervisning, så påhviler der et ansvar hos skolen om at sikre, at eleven får tilstrækkelig undervisning, men der er ingen krav om erstatningsundervisning. Skolerne skal leve op til minimumskravene for de forskellige fag og sikre, at den enkelte elev får den undervisning, der matcher de fælles mål. Der er dog ikke fastsat regler for direkte erstatningsundervisning. Dermed er det en vurdering for den enkelte skole, hvordan man sikrer sig, at den enkelte elev får undervisning, der lever op til kravene.

med at skulle i praktik, som fx den konkrete anskaffelse af sikkerhedssko eller køb af buskort. Herudover lægges der vægt på at snakke med eleven om praktikken og eventuelle bekymringer, eleven måtte have, så eleven kan være tryk.

Herudover fortæller flere lærere og vejledere, at de på skolerne lægger vægt på, at eleverne ikke kun bliver forberedt forud for praktikken, men at der også samles grundigt op på elevernes oplevelser efterfølgende og på, hvad praktikkerne giver anledning til for eleven fremadrettet både i forhold til overvejelser om nye praktikforløb og uddannelse mere generelt.

I de tilfælde, hvor eleverne er i praktik i længere perioder, er der også vejledere, der fortæller, at de besøger eleven og samler op på, hvordan det går i praktikken. De steder, hvor elever er i praktik et par dage om ugen, følger vejledere også ofte op på, hvordan det går i skolen. Det handler om, at eleverne i denne situation ofte får at vide, at når de får mulighed for at være i praktik et par dage om ugen, er der en forventning om, at de yder noget i skolen de resterende dage til gengæld.

Samtidig fortæller flere vejledere, at de har samtaler med virksomhederne om, hvordan det går, særligt når eleverne er i længerevarende praktikforløb (blandt eksemplerne der nævnes i interviewene fremgår det, at et længerevarende forløb kan være fx to til otte uger).

7.2 Elevers udbytte af særligt tilrettelagte praktikforløb

Undersøgelsen viser, at erhvervspraktik i høj grad vurderes som et godt redskab til elever med særlige behov. Dette gælder både i 6./7. klasse og i 8./9. klasse, hvor henholdsvis 84 % og 96 % af lærerne vurderer, at det i høj grad eller nogen grad er tilfældet. Spørgsmålet omhandler ikke kun særligt tilrettelagte forløb, men generelt erhvervspraktik som redskab for skoletrætte elever eller elever med særlige behov, også i ordinære praktikker. Det fremgår af tabel 7.1 nedenfor.¹⁶

TABEL 7.1

I hvilken grad vurderer du, at erhvervspraktik er et godt redskab i arbejdet med skoletrætte elever eller elever med særlige behov?

	For elever i 6. / 7. klasse (n = 56)	For elever i 8. eller 9. klasse (n = 297)
I høj grad	41 %	72 %
I nogen grad	43 %	26 %
I mindre grad	14 %	2 %
Slet ikke	2 %	0 %
Total	100 %	100 %

Kilde: EVA's spørgeskemaundersøgelse blandt folkeskoleledere om erfaring med erhvervspraktik, 2020.

Note: Spørgsmålet er stillet til skoler for de klassetrin, som de angiver, at de har erfaring med erhvervspraktik på.

¹⁶ Der er ikke spurgt specifikt til særligt tilrettelagte praktikker, hvor elever er afsted individuelt uafhængigt af klassen, hvorfor ledernes besvarelser kan dreje sig om det udbytte, som skoletrætte elever eller elever med særlige behov har af erhvervspraktik i bred forstand.

Af interviewene fremgår det, at elever typisk får et stort udbytte af at være i et særligt tilrettelagt, individuelt praktikforløb.

På tværs af interviewene fremhæves det, at det udbytte, de elever, der kommer i særligt tilrettelagte praktikker, får, ofte handler om at få styrket motivationen for at gå i skole og få et nyt blik på det at gå i skole samt at få styrket deres selvtillid gennem succesoplevelser.

7.2.1 Motivation og et nyt blik på skolen

Leder, lærere og vejledere vurderer, at et centralt udbytte af de særligt tilrettelagte praktikforløb er, at det kan øge motivationen for at gå i skole. Det gælder især for skoletrætte elever.

For nogle elever er det motiverende at se, hvilke muligheder man har, hvis man tager en uddannelse. Fx fortæller en vejleder om en elev, der var i praktik som mekaniker i en periode og kom tilbage fuld tid på skolen med ”blod på tanden” og en bevidsthed om, at han skulle gøre en indsats med folkeskolen for at blive mekaniker.

En anden leder fortæller om en 9. klasses-elev, der tager i praktik i et landbrug hver onsdag. Lederen beskriver, hvordan erhvervspraktikken har givet eleven et pusterum fra skolen og en god oplevelse, der bekræfter ham i, hvad han gerne vil beskæftige sig med efter folkeskolen.

Nogle ledere beskriver, at skoletrætte elever også kan få blik for, hvordan de kan bruge skolefagene i virkeligheden, hvilket gør deres skolegang mere meningsfuld. Det kan fx være ved, at de oplever, at man inden for forskellige praktiske erhverv også har brug for at kunne lave beregninger og formulere sig skriftligt. Eleverne kan desuden møde rollemodeller gennem erhvervspraktikken og blive opmuntret til at give skolen en ekstra skalle. En leder beskriver det på følgende måde:

For de elever, der har det rigtig svært, kan praktik motivere til, at de gerne vil gå lidt mere i skole, og at de finder ud af, at det godt kan betale sig. Mange af dem har godt af, at komme ud og møde en mester, der også har haft det svært i skolen, og kan sige: ”Jeg var heller ikke så dygtig i dansk og engelsk, men fin i matematik, se hvad jeg er blevet til, nu har jeg en tømrervirk-somhed med tyve ansatte.” På den måde kan praktik skabe en drøm, en vej, motivation. Eleverne kan spejle sig opad i noget relevant.

Leder

7.2.2 Succesoplevelser og styrket selvtillid

På tværs af interviewene fremgår det, at det kan styrke elevernes selvtillid at komme i praktik, fordi de ofte kan få nogle succesoplevelser og en anden slags feedback end i skolen. Det gælder særligt for skoletrætte elever og/eller elever med faglige vanskeligheder.

Det, at eleverne får en følelse af, at de kan noget og lykkes med noget, kan være en stærk motivationsfaktor. En lærer forklarer, at det handler om, at mange af de elever, der er i særligt tilrettelagte praktikker, typisk ikke får mange ”point” i en skolekontekst, men pludselig oplever at få et skulderklap og anerkendelse i praktikken, fordi de fx er mødestabile, ihærdige og ordentlige på en arbejdsplads. Det kan også føles som en succes, når et praktikforløb fører et fritidsjob med sig.

En lærer fortæller følgende om, hvordan en succesfuld erhvervspraktik har styrket en elevs selvtillid:

Jeg har en ordblind elev i min klasse, og han synes, det er hårdt at gå skole. Hans selvværd er lille. Nu har han været praktik i seks uger, og det har gjort noget for ham. Det er utroligt, hvad seks ugers erhvervspraktik kan gøre. Han ved ikke, hvad han vil være, men har fået en stemme og kan se, at han kan bruges i nogle andre sammenhænge end den boglige. At han rent faktisk har nogle evner. En ting er, at en voksen siger det. Men noget andet er at komme ud og opleve det selv.

Lærer

For særligt udsatte elever, som fx har store faglige vanskeligheder og oplevet mange nederlag i skolen, fortæller nogle ledere desuden, at erhvervspraktik kan bidrage til at fastholde eleverne i et ordinært uddannelsesstilbud. En leder pointerer, at positive oplevelser på en arbejdsplads kan udgøre en modvægt til de svære skoleoplevelser, eleverne typisk har med i rygsækken.

Vurderinger af elevers udbytte af særligt tilrettelagt erhvervspraktik (særligt for skoletrætte elever eller elever med faglige vanskeligheder)

- Personlig udvikling, fx styrket selvtillid og selvværd
- Fastholdelse i folkeskolen
- Nyt syn på skolen: styrket forståelse af og motivation for, hvorfor eleven skal gå i skole
- Øget trivsel i skolen.

Note: Oversigt over folkeskoleledernes, læreres og vejlederes perspektiver på elevernes udbytte af erhvervspraktik.

7.2.3 Potentielle barrierer for særligt tilrettelagte praktikforløb

På tværs af interviewene fremgår det, at der også kan være nogle udfordringer forbundet med at sende elever i særligt tilrettelagte praktikforløb.

Flere ledere peger på, at det er en forudsætning for at lykkes med særligt tilrettelagte praktikker, at man som skole har fokus på at matche elever med virksomheder, der kan rumme deres udfordringer. Her er det en fordel, hvis skolens planlægning af praktik kan støttes af en vejleder, der kan koble kendskabet til eleverne med kendskab til de lokale virksomheder.

Herudover kan der også være ulemper forbundet med at være i individuelt tilrettelagte praktikker. Fx peger en vejleder på, at det kræver en indsats af eleverne i de tilfælde, hvor en elev kun er i praktik et par dage om ugen. Det kan fx være en udfordring, at eleven kan komme for langt bagud fagligt, eller at elevens hverdag kan føles uden sammenhæng til skolen i øvrigt. Dog peger flere ledere og lærere på, at denne ulempe opvejes af den motivation og glæde, som mange elever kommer tilbage med fra en praktikperiode.

Herudover kan erhvervspraktik for elever med udfordringer i skolen give vanskeligheder, også i forhold til elevens sociale liv i skolen. En leder beskriver, at det kan være svært for elever, der ikke trives i skolen pga. af fx faglige udfordringer, at opleve, at de ikke er savnet i klassen, når de er væk og i praktik.

Appendiks A – Litteraturliste

Arbejdstilsynet (2018). *Arbejds miljølovgivningens anvendelse for elever i erhvervspraktik*.

<https://at.dk/regler/at-vejledninger/arbejds miljoelovgivning-elever-erhvervspraktik-4-01-6/>.

BEK nr. 703 (2014). *Bekendtgørelse om tilsynet med folkeskolens elever i skoletiden* (BEK nr. 703 af 23/06/2014 af 23/06/2014). www.retsinformation.dk/eli/lta/2014/703

EVA (2015). *Skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse*. København: Danmarks Evalueringsinstitut: www.eva.dk/grundskole/skolers-arbejde-forberede-elever-ungdomsuddannelse.

EVA (2018). *Unges oplevelse af uddannelsesvalg og vejledning i 9. klasse*. København: Danmarks Evalueringsinstitut: www.eva.dk/sites/eva/files/2018-04/Unges%20oplevelse%20af%20valg%20og%20vejledning_FINAL.pdf.

EVA (2019). *Uddannelsesvalg i 9. klasse*. København: Danmarks Evalueringsinstitut: www.eva.dk/grundskole/uddannelsesvalg-9-klasse.

Folkeskoleloven. (2020). *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen* (LBK nr. 1396 af 28/09/2020). www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1396

Lov nr. 209 (2019). *Ændring af lov om folkeskolen, lov om friskoler og private grundskoler m.v., lov om efterskoler og frie fagskoler og lov om ungdomsskoler* (Lov nr. 209 af 5. marts 2019). www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/209

Lov nr. 559 (2006). *Ændring af lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv og forskellige andre love og om ophævelse af lov om brobygningsforløb til ungdomsuddannelserne* (Lov nr. 559 af 6. juni 2006). www.retsinformation.dk/eli/lta/2007/559

Lov nr. 706 (2017). *Ændring af lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag, lov om erhvervsuddannelser, lov om folkeskolen og forskellige andre love* (Lov nr. 706 af 8. juni 2017). www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/706

Procedurebekendtgørelsen (2019) *Bekendtgørelse om Uddannelsesparathedsvurdering og procedurer ved valg af ungdomsuddannelse* (BEK nr. 1016 af 04/10/2019), bilag 1. www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/1016#ida1d186f9-f5dc-4676-8768-ccaae9291ede

Regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti (2018). *Styrket praksisfaglighed i folkeskolen*. www.regeringen.dk/media/5650/180612-aftale-om-styrket-praksisfaglighed-i-folkeskolen-ny.pdf.

Regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti (2018). *Fra folkeskole til faglært – Erhvervsuddannelser til fremtiden*. www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2018/nov/181122-ny-aftale-baner-vejen-fra-folkeskole-til-faglaert

Trepartsaftale (2016). *Trepartsaftale om tilstrækkelig og kvalificeret arbejdskraft i hele Danmark og praktikpladser*. www.uvm.dk/trepart/trepartsaftale-om-tilstraekkelig-og-kvalificeret-arbejdskraft-og-praktikpladser/aftalens-maalsaetninger-og-implementering.

Appendiks B – Metodebilag

Nedenstående tabel viser analyseudvalget og populationen fordelt efter skolestørrelse, karaktergennemsnit, region og herkomst.

TABEL B.1

Analyseudvalg sammenlignet med population fordelt efter skolestørrelse, karaktergennemsnit, region og herkomst

Baggrundsvariable	Analyseudvalg		Population		
	Antal	Procent	Antal	Procent	
Skolestørrelse (elevbestand)	Under 200	91	22 %	257	22 %
	201-500	141	34 %	410	36 %
	501-800	141	34 %	378	33 %
	Over 800	41	10 %	101	9 %
Karaktergennemsnit	Under 6,5	61	15 %	151	13 %
	6,5-7	52	13 %	162	14 %
	7-8	141	34 %	379	33 %
	Over 8	49	12 %	145	13 %
	Ukendt	111	27 %	309	27 %
Region	Hovedstaden	76	18 %	240	21 %
	Midtjylland	132	32 %	299	26 %
	Nordjylland	56	14 %	144	13 %
	Sjælland	60	14 %	185	16 %
	Syddanmark	90	22 %	278	24 %
Herkomst (andel ikke-dansk)	0 %	40	10 %	100	9 %
	1-9 %	203	49 %	548	48 %
	10-20 %	106	26 %	309	27 %
	Over 20 %	65	16 %	189	16 %
Total	414	100 %	1.149	100 %	

Kilde: Tallene for skolestørrelse, karaktergennemsnit og herkomst er hentet via Excel-adgang på <https://uddannelses-statistik.dk> og koblet til Institutionsregisteret via institutionsnummeret af Epinion.

Note: En χ^2 -test viser, at der ikke er signifikant forskel mellem populationen og analyseudvalget hvad angår skolestørrelse, karaktergennemsnit, region eller herkomst ved et signifikansniveau på 0,05.

Undersøgelse af anvendelse af erhvervspraktik i folkeskolen

© 2021 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-500-8

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk